

Atf: Yılmaz, E. (2022). İstanbul'daki Uluslararası Öğrencilerin Göç Deneyimleri ve Kente Entegrasyonu Araştırması. *Sosyoloji Dergisi, 43, 51-93.*

Araştırma Makalesi / Research Article

İSTANBUL'DAKİ ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN GÖÇ DENEYİMLERİ VE KENTE ENTEGRASYONU ARAŞTIRMASI

Ebru YILMAZ*

Öz

Göç, göçe dahil olan ve göçün gerçekleştiği yerleşim alanında yaşayan bireylerin yaşamını biçimlendiren bir süreçtir. Çeşitlenen iletişim ve ulaşım ağları, bireylerin göç deneyimlerini çeşitlendirmekle beraber sunduğu sosyal ağlar sayesinde bireylerin göç sürecini güvenli bir şekilde tamamlamalarını sağlamaktadır. Sosyal ağlar ise göç eden bireylerin göç deneyimlerindeki olumsuz ihtimallerle mücadele konusunda önemli strateji alanı olmaktadır. İletişim ve ulaşım alanındaki gelişmelerin yanı sıra hükümetlerin teşvik ve politikaları da göç olgusunu biçimlendiren faktörlerdendir. Bu kapsamda İstanbul'daki uluslararası öğrencilerin göç olgusunda da bu faktörler etkili olmaktadır. Böylelikle eğitim kurumları, kültürel çeşitliğe ev sahipliği yapan alanlara dönüşmektedir. Sosyo-kültürel olarak farklı grupların ortak alanları paylaşımları kimi zaman sosyal uyum ile sonuçlanırken kimi zaman da gruplar arası ayrışma ve ötekileştirilmelere neden olmaktadır. Mevcut çalışmada İstanbul'daki uluslararası öğrencilerin göç deneyimlerini, entegrasyon süreçlerini ve sosyal ağların bu süreçlere etkisini incelemek amacıyla İstanbul'da öğrenim gören uluslararası 10 öğrenci ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda uluslararası öğrenciler ve Türkiye vatandaşları arasındaki en temel problemin dil olduğu ve iletişim kısıtlılıklarının iki grup arasındaki mesafeyi açtığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra demografik özellikler, etnisite, sosyal ağlar ve öğrenime devam edilen eğitim kurum gibi etkenlerin de göç sonrası yaşama uyum sağlama konusunda belirleyici etkilere sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası öğrenciler, Sosyal ağlar, Uyum ve ayrışma

---

* Doktora Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın ve Aile Çalışmaları, ebru.yilmaz@student.asbu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9517-8589

Makale Gönderim Tarihi: 15/04/2022, **Makale Kabul Tarihi:** 09/05/2022

Research on Migration Experiences of the International Students in Istanbul and Their Integration to the City

Abstract

Migration is a process that forms the lives of individuals who are involved in migration and the lives of the people who live in the settlements where migration takes place. The variation of communication and transportation networks, diversify the migration experiences of individuals and enable individuals to complete the migration process safely with the benefits of the social networks offer. Furthermore, social network is an important strategy tool for migrant individuals to fight the negative effects of migration. In addition to the developments in communication and transportation, the incentives and policies of the governments offer are also among the factors that shape migration notion. Within this scope, these factors also have a role in the migration of international students in Istanbul. Hereby, educational institutions become areas that host cultural diversity. Different socio-cultural groups sharing the common areas sometimes results in social cohesion and sometimes it causes intergroup separation and marginalization. Therefore, in this study it is aimed to examine the migration experiences, integration processes of international students, and the impact of social networks on these processes with in-depth interviews conducted with 10 international students studying in Istanbul. As a result, it was determined that the most basic problem between international students and Turkish citizens is language and communication limitations that open the distance between the two groups. In addition, it has been identified that the demographic characteristics, ethnicity, social networks, and educational institutions also have decisive effects on adaptation to life after migration.

Keywords: International students, Social networks, Cohesion and segregation.

1. Giriş

Bir ülkenin içindeki veya ulusal sınırları aşan göç olgusunun, tek yönlü ve göçmenin varış yerine ulaştığında sonlanan bir olgu olarak değil; insanların birtakım yaşamsal kaygıları sebebi ile dahil oldukları yerden ayrılma ve gidilecek yeri seçme kararlarıyla başlayan daha sonra yer değiştirme davranışına dönüşen, göç edilen yerde ise göç eden ve göç edilen toplumun karşılıklı etkileşime geçtikleri, göç edilen yeri değiştiren, göç eden insanların eski ve yeni yaşam alanları ile ilişkiler kurdukları dinamik ve bütüncül bir süreç olarak ele

alınması gerekmektedir (Turut ve Özgür, 2018, s.17). Göç eden birey, göç sebebi ne olursa olsun göç sürecinden farklı derecelerde etkilenmekte, göç ettikleri yerde dil, sosyal ve kültürel çevreye uyum sağlama, sosyal destek ağını ve kişilerarası ilişkileri yeniden düzenleme gibi farklı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Şeker ve Uçan, 2016, s.203). Mevcut sorunlarla mücadele etmek durumunda kalan uluslararası öğrenciler için göç edilen ülkenin vatandaşları ise farklı birer toplumsal grup olmakla beraber birtakım bilinmezlikleri, yenilikleri ve değişimi barındırmaktadır.

Göçmen nüfusu çeken yerlerin başında kentler gelmektedir. Göç edilen kentin itici ve çekici özellikleri kadar göç eden bireylerin demografik kırılımları ve göç edilen bölgedeki iletişim ağları da göç deneyimlerini farklılaştırmaktadır. Bu farkındalıkla gerçekleştirilmiş, İstanbul'da öğrenimine devam eden uluslararası öğrencilerin göç deneyimleri ve entegrasyon sürecini konu edinen çalışmanın amacı, uluslararası öğrencilerin göç deneyimlerini ve kente entegrasyon sürecini incelemek ve sosyal ağların bu sürece ne şekilde etki ettiğini ortaya koymaktır. İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Sağlık Bilimleri Üniversitesinde öğrenimlerine devam eden uluslararası 10 öğrenci ile derinlemesine görüşmelerin gerçekleştirildiği mevcut araştırma kapsamında öğrencilerin İstanbul'a göç etme nedenleri, öğrenime devam ettikleri üniversiteyi tercih etme nedenleri, öğrenim yaşamındaki deneyimleri, öğrenime devam edilen eğitim kurumuna ve İstanbul'a uyum süreçleri, İstanbul halkı ile ilişkileri, Türk öğrenciler ile ilişkileri, üniversitedeki uluslararası öğrenciler ile ilişkileri, göç sonucunda mevcut aile ilişkilerindeki değişim, İstanbul'da yaşamının gelecekte kuracakları aile yapılarına etkileri, bir Türk vatandaşı ile romantik ilişki yaşamaya dair bakış açıları, göç edilen ülke ile Türkiye'deki aile yapıları, kadınlık ve erkeklik pratikleri konusunda göç ettikleri ülke ve Türkiye'ye yönelik karşılaştırmaları, gelecek planları, gelecekte Türkiye'de kalma, anavatana dönme veya farklı bir ülkeye göç etme düşünceleri hakkında bilgi edinmek hedeflenmiştir.

Uluslararası öğrencilerin deneyimlerine yönelik literatür incelendiğinde saha çalışmalarının genel olarak belirli bir akademik kurumda eğitim gören öğrencilere, uluslararası öğrencilerin akademik başarısına ya da sosyal uyum konularına odaklandıkları görülmüştür (Bulut ve arkadaşları, 2020; Osmanlı, 2018; Sezgin ve Yolcu, 2016; Tutkun, 2006). İstanbul'daki uluslararası öğrencilerin göç deneyimlerinin akademik yaşam, sosyal uyum, gelecek beklentisi, toplumsal cinsiyet rollerindeki ve aile yaşamındaki değişim konularının tümüne birden değinen fazlaca araştırmaya rastlanmamıştır. Bu konuda Ayberk (2019), İstanbul Üniversitesinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin Türkiye ile bağlılıklarını incelemiş, uluslararası öğrencilerin Türkiye ile bağlılık geliştirme durumlarını İstanbul'un olumsuz tarafları, uluslararası öğrencilerin yaşadıkları

ayrımcılık, kendi ülkelerinde başladıkları romantik ilişkiler, çocuk sahibi olmaları, bireysel özellikleri ve gelişmeyen sosyal ilişkileri, Türkiye’de doğmamak-büyümek ile akraba ve arkadaşlarının kendi ülkelerine olması ile ilişkili olarak ele almıştır. Bulut ve arkadaşları (2020), Tutkun (2006) ve Osmanlı’nın (2018) çalışmalarında uluslararası öğrencilerin akademik başarı ve uyum sorunlarını dil sorunu üzerinden irdelenmiştir. Sezgin ve Yolcu ise uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreçlerindeki olumsuz deneyimlerinin uluslararası öğrencileri Türk halkı ile olan ilişkilerine etkisini araştırmıştır. Mevcut çalışma ile İstanbul’daki farklı eğitim kurumlarında öğrenim gören uluslararası öğrencilerin göç deneyimleri ve entegrasyon süreçlerini incelerken literatüre yeni bir eklenti oluşturulabilecektir. Bunun yanı sıra, mevcut çalışma sayesinde uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalara göç sonrası aile yapılarındaki değişim, toplumsal cinsiyet rollerindeki farklılaşma, değişen kadınlık ve erkeklik pratikleri gibi yeni sorgulama alanları da kazandırılabilir.

Birinci bölümde konusundan, amacından ve öneminden bahsedilen çalışmanın ikinci bölümünde göç olgusuna dair alan yazından, uluslararası öğrencilerin deneyimlerine odaklanan çalışmalardan ve kuramsal çerçeveden üçüncü bölümde ise araştırma yöntemi ve araştırma sürecine dair bilgileri içeren metodolojiden bahsedilmektedir. Dördüncü bölümünde bulgular ve analizlerin yer aldığı çalışmanın son bölümde ise sonuç ve öneriler kısmı yer almaktadır.

2. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

2.1. Kavramsal Açından Göç Olgusu

Göç kavramını bir yerden başka bir yere yapılan, sosyo-kültürel, politik ve bireysel dinamiklerden etkilenen, kısa-orta ve uzun vadeli olabilen bir eylem, bir yer değiştirme hareketi olarak ifade etmek mümkündür (Yalçın, 2004, s.12-13). Uluslararası göçler, düzenli ve düzensiz şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Akıncı vd., 2015, s.63). Transit göç kavramı ise göç literatürüne 1990’lı yıllarda yeni bir kavram olarak katılmıştır. Bu kavram, göç eden kişi veya grupların göç yolculuğuna devam ettiğini ve henüz göç edilecek noktaya ulaşmadığını bir diğer ifade ile göçün bitmemişliğini ifade etmesi bakımından literatüre çeşitlilik kazandırmıştır (Ihlamur-Öner ve Şirin-Öner, 2012, s.17).

2.2.Uluslararası Göç ve Entegrasyon

Entegrasyon, göçmenlerin göç alan toplum bireyleri ile eşit bir şekilde temel haklara erişimlerinin sağlandığı, göçmenler ile göç alan toplum bireyleri arasında sosyal köprülerin kurulduğu, göçmenlerin yerleştikleri yerlerde kendilerini güvende ve yaşadıkları toplumun bir parçası olarak hissettikleri, bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Şimşek, 2019, s.222).

Göçmenlerin yaşadıkları toplum içinde kurdukları ilişkilerin kalitesi ve toplum tarafından hoşgörü ile karşılanmaları, göçmenlerin yerleştikleri yeni ülke ve topluma yönelik aidiyet geliştirmelerini ve kendilerini evlerinde hissetmelerini kolaylaştırmaktadır (Doğan vd., 2020, s.162). Göç eden bireylerin ya da grupların göç edilen ülkenin dilini konuşabilme ve göç edilen bölgedeki insanlarla sağlıklı bir ilişki kurabilme gibi yetkinlikleri bireyin ve grupların göç sürecinde ve/veya sonrasında yaşayabilecekleri krizleri azaltmaktadır (Ekşi, 2002, s.219). Göç ve uyum sorunları ise göç eden grup ile yerleşik gruplar arasındaki entegrasyonu zorlaştırmaktadır (Yavuz, 2013, s. 615-616).

2.3. Göç Bağlamında Türkiye

Türkiye'yi etkileyen göç hareketlerinin başlıca nedenleri küreselleşme, Türkiye'ye yakın bölgelerde görülen siyasi kargaşalar ve ekonomik dönüşümlerdir (İçduygu vd., 2014, s.58). Türkiye 80'lerden sonra ilk kez yabancıların göçü ile karşılaşan ve göç alan ülke kimliği edinmeye başlamıştır (Kirişçi, 2003'ten akt; İçduygu vd., 2014, s.54; Şaul, 2013, s.85). Türkiye'nin uluslararası göç politikaları, uluslararası öğrenci hareketliliğini etkilemekte ve yıllar içinde ülkemize eğitim amacı ile gelen öğrenci sayısını artırmaktadır. Bu yeni konumundan kaynaklı olarak sınır komşusu olduğu ülkelerden veya diğer yakın ülkelerden Türkiye'ye yönelen uluslararası göç hareketleri sığınmacı, mülteci, transit göçmen ve kaçak işçi gibi çok çeşitli grupların sınır ötesi hareketlerini kapsamaktadır (İçduygu vd., 2014, s.222-23; Ünal, 2014, s.65).

2.4. İstanbul ve Uluslararası Öğrenciler

Bugün farklı ülkelerden birçok uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan eğitimde üniversite sayısının fazlalığı ile Türkiye'de lider konumunda olan İstanbul'da 14 adet devlet, 44 adet vakıf üniversitesi ve 3 vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 61 üniversite bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, Hava ve Deniz Harp okulları ile herhangi bir üniversiteye bağlı olmayan 4 vakıf meslek yüksekokulu da kentte yer almaktadır (T.C. İstanbul Valiliği, 2021).

Öğrenimini anavatanı dışında farklı bir ülkedeki öğrenim kurumuna devam eden uluslararası öğrenciler, öğrenim gördükleri ülkeye ekonomik anlamda fayda sağlamanın yanında kendi kültürünü göç edilen ülkeye taşıyarak kültürel çeşitliliğe de katkı sağlamaktadır (Çelik, 2019, s. 561; Şeker vd., 2020, s.7).

Türkiye İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülkeler arası ikili anlaşmalar ve çeşitli eğitim programları sayesinde uluslararası öğrenci hareketliliği konusunda önemli bir aşama kaydetmiştir. 1980 yılı sonrasında ilk kez gerçekleşen Yabancı Öğrenci Sınavı (YÖS) bu konuda önemli bir adım olmuştur (Şeker vd., 2020,

s.11). Bunun yanı sıra ülkemize yönelik uluslararası öğrenci göçünü teşvik etmek amaçlı farklı stratejiler de geliştirilmiştir. Yabancı Öğrenci Sınavı (YÖS), Bologna Süreci, TURQUAS Projesi, Eurostudent Projesi, Değişim Programları, Ortak Eğitim-Öğretim programları gibi kurumların ve öğrencilerin uluslararasılaşma sürecine aktif katılımını sağlayan ve yükseköğretim alanı olarak Türkiye'yi cazibe merkezi haline getiren önemli çalışmalardır (YÖK, 2019, s.19-43). 2010 yılında kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve diğer ilgili kurumların iş birliğiyle 2012 yılında Türkiye burslarının hayata geçirilmesi de oldukça etkili bir gelişmedir ve bu sayede farklı ülkelerden gelen gençler için Türkiye'de hem burs hem de bir programa kabul hakkı imkânı sunulmuştur (Bazarbayeva, 2017; YTB, 2020). Türk hükümetinin farklı ülkelerde kurdukları dil okulları da burslar gibi uluslararası öğrenci hareketliliğini artırıcı etkiye sahip olsa da ülkemizdeki uluslararası öğrencilerin genel eğilimi Türkiye'yi bir geçiş ülkesi olarak kullanarak, Avrupa ülkelerine göç etmektir (Zijlstra, 2014, s.2-12).

Ülkemizde kalkınma planları, hükümet programları ve strateji belgeleri uluslararası öğrenci hareketliliği oranının yıllar içinde artmasını sağlamıştır. Son 10 yılın YÖK verileri incelendiğinde Türkiye'de öğrenim gören öğrenci sayısının 1990 yılında 7.661 iken, bu sayının 2000'de 16.656'ya, 2013'te 55.011'e, 2016'da 87.903'e, 2017'de 108.076'ya, 2018'de 125.138'e, 2019'da 150 bin üzerine ve 2020 'de ise 185 bine ulaştığı görülmektedir (YÖK 2020'den akt; TGSP, 2021, s.21-24).

Ülkemize yönelik uluslararası öğrenci göçünde coğrafi özellikler, tarih ve kültürel bağların haricinde dış politika da etkili olmuştur (Özer, 2012, s.11-13'den akt; Zijlstra, 2014, s.2). Bu bağlamda Türkiye, daha çok dil, tarih ve kültürel yakınlığı olan ülkelerden gelen öğrencilerin dikkatini çekmektedir. YÖK verileri incelendiğinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında ülkemizde eğitim gören 185.047 uluslararası öğrenciden 37.236'sının Suriye, 21.069'unun Azerbaycan, 18.016'sının Türkmenistan, 9.752'sinin Irak, 8.776'sının İran, 7.517'sinin Afganistan ve 6.104'ünün de Somali kökenli olduğu görülmektedir. Son on yılda Suriye'deki iç savaş sonrası Türkiye'de yükseköğretime devam eden Suriyeli öğrencilerin sayısında ise artış gözlenmiştir. 2015 yılında ülkemizde öğrenimine devam eden Suriyeli öğrenci sayısı 5.560 iken 2016'da 9.689, 2017'de 15.042, 2018'de 20.701, 2019'da 27.034 ve 2020'de ise 37.236'ya ulaşmıştır. 2019 – 2020 yıllarında ülkemizde en fazla uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan eğitim kurumları ise sırası ile Anadolu Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve İstanbul Aydın Üniversitesidir (YÖK 2020'den aktaran; TGSP, 2021, s.21-24).

Yüksek Öğrenim Bilgi Sistemi'nin 2020-2021 verilerine Türkiye 142.998 erkek, 81.050 kadın olmak üzere 224.048 uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır (YÖK, 2021). 2020-2021 eğitim öğretim yılında ülkemizde eğitim gören 224.048 uluslararası öğrenciden 47.482'si Suriye, 23.770'i Azerbaycan, 19.384'ü Türkmenistan, 14.799'u Irak, 11.223'ü İran, 8.428'inin Afganistan ve 8.141'i Somali kökenlidir. Bir önceki yıla dair verilerle karşılaştırıldığında ise her bir ülkeden gelen toplam öğrenci sayısının 2020-2021 yıllarında artış gösterdiği görülmektedir (YÖK, 2021).

İstanbul'da öğrenim gören uluslararası öğrenci sayısı 39.869 erkek, 25.659 kadın olmak üzere toplam 65.528'dir. 130 ülkeden 5.204 öğrenciye ev sahipliği yapan İstanbul Aydın Üniversitesinde erkek öğrenci sayısı 3.322 iken kadın öğrenci sayısı 1.882'dir. İstanbul Aydın Üniversitesinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere dair veriler incelendiğinde ilk beş sırada 697 öğrenci ile Suriye, 447 öğrenci ile İran, 429 öğrenci ile Ürdün, 318 Öğrenci ile Nijerya ve 310 öğrenci ile Afganistan gelmektedir. Bunun yanı sıra Suriye, Ürdün, Nijerya ve Afganistan'dan gelen erkek öğrenci sayısı fazla iken Almanya uyruklu kadın öğrenci sayısı ise daha fazladır. 133 ülkeden 8.290 öğrenciye ev sahipliği yapan İstanbul Üniversitesinde ise erkek öğrenci sayısı 4.452 iken kadın öğrenci sayısı 3.838'dir. İstanbul Üniversitesinde öğrenimine devam eden öğrencilerin uyruklarına göre dağılımına bakıldığında sırası ile ilk beş ülke 2.315 Suriye, 1103 Azerbaycan, 680 Türkmenistan, 407 Almanya ve 403 İran şeklindedir. İlgili verilerde ayrıca Suriye, Azerbaycan, Türkmenistan ve İran'dan gelen erkek öğrenci sayısı yoğunlukta iken Almanya'dan gelen öğrencilerde kadın öğrenci oranı daha fazladır. 68 ülkeden 691 erkek, 872 kadın toplam 1.563 uluslararası öğrenciye ev sahipliği yapan Sağlık Bilimleri Üniversitesindeki yabancı uyruklu öğrencilere dair veriler incelendiğinde ise ilk beş ülkenin sıralamasında 240 öğrenci ile Suriye'nin, 194 öğrenci ile İran'ın, 171 öğrenci ile Azerbaycan'ın, 167 öğrenci ile Türkmenistan'ın ve 132 öğrenci ile Afganistan'ın yer aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra Afganistan, Azerbaycan'dan gelen erkek öğrenci sayısı yoğunluğu oluşturmaktayken Suriye, Türkmenistan ve İran'dan gelen kadın öğrenci sayıları daha fazladır (YÖK, 2021).

Mevcut veriler incelendiğinde her üç üniversitede öğrenimine devam eden uluslararası öğrenciler yönünden Suriye, İran, Afganistan, Azerbaycan ve Türkmenistan'ın ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Uluslararası öğrencilerin göç tercihlerinde coğrafi, kültürel ve dil bağlamındaki yakınlık etkili olmuştur. Her üç üniversitede ilk beş sırada yer alan ülkelere gelen erkek öğrenci sayısı, kadın öğrenci sayısından daha fazladır. Mevcut durum, İslam inancına dayalı olarak ya da toplumsal normlardan kaynaklı olarak uluslararası göç konusunda erkek öğrencilerin daha fazla imkân ve özgürlüğe sahip oluşu ile ilişkilendirilebileceği

gibi kadın öğrencilerin uluslararası göç teşviklerine erişim konusunda yaşadıkları kısıtlılıklar üzerinden de değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra, uluslararası öğrencilerin Türkiye'de eğitim almayı tercih etme nedenlerinde Türkiye'deki eğitim imkanları, iş bulma kolaylığı, yaşam maliyeti, burs olanakları, dini-kültürel yapı, çeşitli kurumlardan ya da yakınardan alınan tavsiyeler ve kurumların teşviki, Türkiye'de eğitim göremenin kazandırdığı saygınlık etkili olmaktadır (Özer, 2012, s.11- 12). Soyo-kültürel ve ekonomik alanlarda kısıtlılıklar yaşayan kadınların göç tercihleri ise kendileri için yeni imkanlar sunan ülkeler yönünde gerçekleşmektedir. Mevcut durum, İslam coğrafyasından ülkemize göç eden uluslararası öğrencilerin deneyimleri üzerinden de görülebilmektedir. Ağırlıklı olarak İslam coğrafyasından göç eden öğrencilerin gözünde Türkiye, daha eşitlikçi bir yaşam tarzına sahiptir. Türkiye'nin uluslararası öğrencilerin gözünde böylesi bir imaja sahip oluşu İslam coğrafyası içerisinde Türkiye'yi ayrıcalıklı bir konuma taşımaktadır (Ayberk, 2019). Türkiye coğrafi konumu sayesinde yakın bölgelerde yaşanan siyasi ve ekonomik sorunlardan etkilenen insanların kendilerini güvende hissedecekleri ülke arayışlarına çözüm olabilmektedir (Altunbaş, 2020, s.65). Bir başka deyişle Türkiye, İslam coğrafyasından gelen öğrenciler için barış, güven, gelişmişlik ve rahat yaşam imajlarına sahiptir. Bu bağlamda İslam coğrafyasından gelen öğrencilerin gözünde Türkiye köken ülkeleri için bir rol modelidir (Türk, Topçu, Yaşar, 2018, s. 1865' den akt; Karaköse, 2019, s.99).

Gelişen iletişim ve ulaşım teknolojileri ile birlikte ülkeler arasında yakınlaşmalar başlamaktadır ve bu durum farklı kültürdeki, farklı dil, din, ırktan gelen insanların birbirleriyle etkileşimlerini arttırmaktadır (Güllü, 2016, s.1111). Kültürler, medeniyet ve dinler arasındaki farklılıklar gençlerin duygu, düşünce ve davranışlarında da değişime neden olabilmektedir. Mevcut durumu Türk kökenli Almanya vatandaşları üzerinden de görebilmekteyiz. Özellikle hayata bakış, geleneklere uyma, kadın- erkek ilişkileri, genel davranış şekli ve iletişim tarzları konusunda kuşaklar arası çatışmalar yaşanmaktadır. Bu çatışmalarla mücadele etmek ve genç kuşakları Türk geleneklerine uygun olarak yetiştirmeyi amaçlayan aileler Türk mahallelerinde yaşamayı veya kendi ülkelerinden gelen hemşerilerle çocuklarını evlendirmeyi tercih etmektedir (Kaya ve Şahin, 2007, s.408-416). Bunun yanı sıra Türkiye kökenli Almanya vatandaşlarının topraklarına duyduğu özlem, kendilerini Almanya'ya ait hissedememe durumları ve Almanya'da yaşadıkları ayrımcılıklar çocuklarının eğitimi için Türkiye'yi tercih etmelerine neden olmaktadır (Şahin, 2019, s.104). Türkiye kökenli Almanya vatandaşları dil konusundaki eksikliği, öğretmenlerle temasa geçememe durumları veya yoğun çalışma saatleri gibi durumlar nedeni ile çocuklarının eğitim sürecine yeterince katılamamaları sonucu öğrencilerin akademik başarısı düşmektedir (Şahin,

2019, s.235). Mevcut sorunlarla mücadele etmeyi ve çocuklarının güvenli bir geleceğe ulaşmasını arzu eden Türk kökenli Almanya vatandaşları ise çocuklarının Türk eğitim kurumlarında öğrenim görmesini tercih etmektedir. Özellikle kültürün taşıyıcısı ve aktarıcısının kadın ve/veya anne olduğu yönündeki yaygın algı, Türkiye'deki uluslararası öğrenciler arasında Almanya kökenli kadın öğrenci sayısının artışına etki etmektedir.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki deneyimlerine dair saha çalışmalarında uluslararası öğrencilerin göç tecrübeleri günlük yaşam, eğitim süreci ve temel ihtiyaçlar üzerinden değerlendirilmekte, uluslararası öğrencilerin dil ve uyum problemleri üzerinde önemli bulgular tespit etmektedir. Sezgin ve Yolcu'nun (2016) uluslararası öğrencilerin sosyal uyum ve toplumsal kabul sürecinin incelendiği çalışmalarında Suriye iç savaşı sonrasında göç ile gelen uluslararası üniversite öğrencilerinin sosyal uyum ve toplumsal kabul süreçlerini ortaya koymak amacıyla 11 Suriyeli öğrenci ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda Suriyeli üniversite öğrencilerinin göç ettikleri kentteki insanlarla sorun yaşamamak için iletişim kurmaktan kaçındıkları tespit edilmiştir. Bulut ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında ise Hacettepe Üniversitesinde öğrenim görmekte 18 farklı ülkeden 18 uluslararası lisans öğrenci ile görüşmeler gerçekleştirilmiş ve uluslararası öğrencilerin yaşamış oldukları dil probleminin Türk öğrenciler ile iletişim kurma ve arkadaşlık etme ve akademik başarı elde etme konusunda kısıtlayıcı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra Karakullukçu'nun (2020) çalışmasında İstanbul'da 400 uluslararası öğrenci ile anket çalışması gerçekleştirilmiş, öğrencilerin Türkiye'de kalma ve Türkiye'yi tavsiye etme eğilimleri araştırılmış ve yüksek gelire sahip öğrencilerin Türkiye'yi tavsiye etme eğiliminde olmalarına karşı aylık kazancı 500-2000 Türk lirası aralığında olan yabancı öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayamadıkları gerekçesiyle Türkiye'de kalmayı tercih etmedikleri tespit edilmiştir (Karakullukçu, 2020). Osmanlı (2018) ise Lefke Avrupa Üniversitesinde eğitim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sosyal uyum sorunlarını neden-sonuç bağlamında incelemiş ve bu kapsamda 223 uluslararası öğrenci ile çalışmış, uluslararası öğrencilerin başlıca uyum sorunlarını; sosyal hayatın yetersizliği, ilgi alanlarına uygun faaliyetlerin yetersiz oluşu ve yaşanan mali sıkıntılar şeklinde belirtmiştir (Osmanlı, 2018). Karaköse'nin (2019) Ortadoğu-İslam coğrafyasından Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin öğrencilik deneyimlerini araştırmak amacıyla 13 uluslararası öğrenci ile görüşmeler gerçekleştirdiği çalışmada ise öğrencilerin dışlama ve yabancı düşmanlığı ile karşılaştıkları durumların onların sosyal ilişkilerine ve akademik başarılarına etki ettiği görülmüş ve öğrencilerin bu durumu normalleştirme eğiliminde oldukları

tespit edilmiştir. Kiroğlu ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Moğolistan, Yunanistan, Özbekistan ve Gürcistan'dan gelen öğrencilerin Türk öğrenciler ile olan ilişkileri irdelenmiş, katılımcıların Türk öğrenciler tarafından ayrımcılığa maruz bırakıldığı üzerinde durulmuştur. Tutkun (2006) ise çalışmasında anket tekniği kullanarak Kırgızistan-Türkiye Manas üniversitesinde öğrenim gören Türkiyeli öğrencilerin karşılaştıkları uyum sorunlarını araştırmak adına Manas Üniversitesinde kayıtlı bulunan 212 Türkiyeli öğrenciye anket uygulamıştır. Araştırma sonuçlarına göre Türkiyeli öğrencilerin dil konusunda yeterliliğe ulaşmadığını ve bu durumun sosyal ilişkilerde birtakım sorunlara neden olduğu tespit edilmiştir (Tutkun, 2006). Bahsi geçen saha çalışmalarının her biri sunmuş olduğu veriler ve teknikleri açısından oldukça kıymetlidir. Mevcut çalışma ise elde edilen bulgulara yönelik güncel veriler sunmanın yanı sıra bu konudaki yeni çalışmalar için aile ilişkileri, toplumsal cinsiyet, kadınlık ve erkeklik pratikleri gibi yeni sorgulama alanları kazandırılması amaçlanmaktadır.

2.5. Kuramsal Çerçeve

Dünyanın her yerinde göç süreci, nüfusun yeniden dağılışında ve yeni sosyal yapıların ortaya çıkışında önemli rol oynamaktadır (Turut ve Özgür, 2018, s.153). Göç sürecini açıklamayı amaçlayan farklı çalışma alanlarında geliştirilmiş birçok kuramsal yaklaşım bulunmaktadır ve uluslararası göç kuramları, genellikle göçün nedenlerini, nasıl gerçekleştiğini ve süreci açıklamayı amaçlamaktadır. Göçe dair ekonomi odaklı analizler göç veren ülkelerin taşıdığı riske, piyasa durumuna, ücretlendirilen emeğin haklarına veya göç alan ülkelerin işgücü talebine odaklanarak süreci ele alırken; sosyal psikoloji ve kültürlerarası psikoloji odaklı analizlerde ise göç kavramı, bir süreç olarak kimlik, kültürleşme, gruplar arası ilişkiler, temas ve önyargı gibi kavramlarla incelenmektedir. Göç sürecini neden ve sonuçları ile anlaşılır kılmayı amaçlayan bütün kuramsal yaklaşımlar sonuç itibarıyla bir noktada uzlaşmamaktadır (Şeker ve Uçan, 2016; s.203; İçduygu vd., 2014, s.35). Göç kuramlarının her biri göç sürecinin farklı yüzünü açıklaması bakımından birbiri ile ilişkilidir ve bir diğerinin eksik yanını tamamlayıcı görev üstlenmektedir.

İlişkiler ağı kuramı ise göçmenlerin geldikleri ülke, yeni yerleştikleri ülke, eski göçmen, yeni göçmen ve yerleşik halk arasındaki iletişim ve ilişkileri, dostluk, hemşerilik gibi bağlantıları irdelenmektedir. Bireyler arasındaki böylesi bağların varlığı, uluslararası göçün devamlılığında da oldukça etkilidir. Abadan-Unat (2002)'a göre bu ağlar, göçmenlerin göç etme sürecinden iş bulma sürecine kadar önemli birçok işleve sahiptir ve göçmenlerin iş bulması, yardımlaşması vb. konularda bir sosyal sermaye görevi üstlenmektedir (Abadan-Unat, 2002, s.18).

İlişkiler ağı kuramı, göç kavramını göçmen üzerinden anlamaya çalışması, bireyi öne çıkarması ile diğer kuramlardan farklılık ortaya koymaktadır. Bu sayede göç nedeni olarak sadece yapısal etkenleri değerlendirmekle kalmayıp, bireysel etkenleri de göç nedeni olarak analize katmayı mümkün kılmaktadır (Çağlayan, 2006, s.88). Göçmenler arasındaki iletişim ağının göçmenler üzerindeki bir diğer etkisi ise göçmenlerin içinde buldukları toplumdaki yalıtma, kendi grubunun içine kapanma durumudur. Bireyler arasındaki ilişkiler ağı, kimi zaman göç eden birey ve/ya grupların tüm ihtiyaçlarını kendi grubu içerisinde karşılayamaya çalışmasına, kendi grubunun içine kapanmasına ve böylelikle göç edilen ülkedeki toplum ile temastan kaçınmaya sevk etmektedir. Bu durum, göç eden kişilerin kendi kültürünün içerisine kapanarak, göç edilen ülkeye ve yerleşik halka uyum sağlamadan alıkoymaktadır (Yalçın, 2004, s.53–54). Göçmenler arasındaki ağ, göçmenleri benzer yerlere sevk eden ve birbirleriyle temas kurmalarına yardımcı olan bir aile ve arkadaşlık etkisi yaratmaktadır (Turut ve Özgür, 2018, s.157). Mevcut araştırma kapsamında İstanbul'a göç eden uluslararası öğrencilerin göç etme nedenleri ve dahil oldukları yeni yaşam alanına entegrasyon süreçlerinde sosyal ağların etkisi irdelendiği için kuramsal çerçeve olarak ilişkiler ağı kuramı tercih edilmiştir. Böylelikle bireylerin göç kararı verirken, göç edilen bölge ve bölge halkı ile uyum sürecinde sosyal ağların avantaj ve dezavantajları üzerinde durulabilmektedir.

3. Metodoloji

3.1. Araştırma Yöntemi

Araştırma kapsamında nitel araştırma tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme, karşılıklı konuşmalar şeklinde, çoğunlukla yüz yüze önceden belirlenmiş bir amacı olan ve araştırma sorularının önceden belirlendiği bir bilgi toplama tekniğidir (Şahin, 2010, s.147–148). Nitel araştırma, çeşitli toplumsal ortamlarda anlamların nasıl inşa ettiğiyile ilgili anlayışlar sağladığını keşfetmenin yanı sıra nicelleştirilmesi güç olan hedeflere ulaşılmasına imkân vermektedir (Neuman, 2006, s.440). Nitel araştırma yöntemi gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, sosyal olgu ve olayların buldukları doğal ortamında izlenerek ortaya konulmasına yönelik süreçleri kapsayan bir araştırma yöntemi olmakla beraber araştırma verilerini tümevarıma dayalı bir şekilde, çalışmanın bulgularına yönelik bir bakış açısı temelinde yorumlamaya fırsat vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.41).

Nitel veri analizi türlerinden biri olan fenomenolojik analiz ise bireylerin deneyimledikleri ve gözlemledikleri olayları nasıl değerlendirdiklerini ve nasıl

anlamlandırdıklarını keşfetmeye çalışmaktadır (Özdemir, 2010, s.334; Slattery, 2011, s.230-240). Mevcut çalışma da uluslararası öğrencilerin yaşadıkları olayları nasıl anlamlandırdıklarını ve olaylara yönelik ne tür hisler geliştirdiklerini ortaya çıkarmak üzerinedir. Dolayısıyla fenomenolojik analizin seçilmiş olması çalışmada deneyimler üzerinden daha etkili ve verimli bilgi toplanmasına olanak sağlamaktadır.

Görüşme süreleri 1 saat 10 dakika ile 28 dakika arasında değişmektedir. Görüşmeler yüz yüze ve çevrim içi şekilde Türkçe olarak gerçekleştirilmiştir. Genel olarak yüz yüze görüşmelerin gerçekleştirildiği araştırma kapsamında öğrencilerin sınav haftasında olmaları ve pandemi süreci nedeni ile bir kısım görüşmeler çevrimiçi gerçekleştirilmiştir. Her iki görüşme biçimi de birtakım avantaj ve dezavantajlara sahiptir. Yüz yüze görüşmeler sırasında katılımcıları gözlemlene şansı elde edilmiştir. Böylelikle öğrencilerin ifade etiklerinin yanı sıra davranış kalıpları, giyim tarzları gibi diğer değişkenler de incelenebilmiştir. Çevrimiçi görüşmeler ise özellikle zamanlama konusunda büyük avantaj sağlamıştır. Çevrimiçi ve yüz yüze olarak gerçekleştirilmiş tüm görüşmeler, katılımcıların müsait olduğu durumlara göre görüşme zamanından birkaç gün önce organize edilmiştir. Görüşme günü ise katılımcılara görüşme yeri ve saati konusunda hatırlatmalar yapılmıştır. Böylece iletişimsizlikten kaynaklanabilecek erişim problemlerinin önüne geçilmiştir.

3.2. Örneklem Tasarımı

Örneklem tasarımı olarak kartopu örnekleme yapılmış, araştırma konusu ile ilgili deneyim sahibi kilit bir isim üzerinden diğer katılımcılara ulaşılmıştır. Bu kapsamda kilit ismin güvenini kazanmak araştırma sürecini hızlandırmak adına etkili olmuştur (Baltacı, 2018). Araştırma kapsamında kilit ismin diğer katılımcılar için referans oluşu, örnekleme ulaşma sürecini hızlandırmıştır.

3.3. Araştırma Etiği

15 Aralık 2021 ve 02 Şubat 2022 tarihlerinde gerçekleştirilen saha çalışmasına T.C. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları ve Bilimsel Yayın Etik Kurulu'nun onayı ile 2021 yılında 31563 sayılı karar uyarınca hazırlanmış Etik Onay Belgesi'nin alınması sonrasında başlanmıştır.

Görüşmelerde zaman zaman mahremiyet normları, güven kazanma biçimleri, gizlilik hakkındaki inançlar ve şive farklılıkları gibi meseleler ortaya çıkabilmektedir (Neuman, 2006, s. 292). Bu bağlamda görüşmelere başlamadan önce katılımcılara araştırma konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca görüşmelerin ses kaydına alınacağı, fakat diledikleri sorularda ses kaydının durdurulabileceği bilgisi de katılımcılarla paylaşılmıştır.

İfadelerin kayıt altına alınması konusunda izin verildiği takdirde ses kayıt cihazı aktive edilmiştir. Katılımcılara görüşmeler esnasında yöneltilen soruların anlaşılır, açık, nötr kavramlar içermesine dikkat edilmiştir.

Yüz yüze görüşmeler sessiz fakat merkezi mekânlarda gerçekleştirilmiştir. Böylelikle katılımcıların görüşme yeri nedeni ile bir tereddüt yaşama ihtimalinin, görüşme mekânına erişim konusunda yaşayabilecekleri sorunların önüne geçilmesi hedeflenmiş ve çalışmanın farklı amaç içermediği gerçeği de alt mesaj olarak sunulmuştur.

Araştırma sonucunda ses kayıtları deşifre edilmiş ve deşifreler belirli temalar üzerinden analiz edilmiştir. Analiz sırasında katılımcının kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve araştırma kapsamında bulgular katılımcıların ifadeleri ile desteklenmiştir. Analizlerde kodlama tekniği kullanılmıştır.

Örnek kodlama:

Katılımcı Bilgisi: Birinci Katılımcı, Kadın, 1992, Türkiye, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Kodlama Örneği: K1, Kadın, 1992, Türkiye, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi.

3.4. Araştırma Soruları

Araştırma soruları beş tema üzerinden belirlenmiştir. Her bir kategori kapsamında farklı sorular yer almaktadır. Araştırma kapsamında katılımcılara yönlendirilen araştırma soruları ve kategorileri Tablo 1'deki gibidir:

Tablo 1: Araştırma Soruları ve Kategorileri

Kategori 1: Göç Nedenleri ve İlk Deneyimler	Kaç yıldır İstanbul'dasınız? Göçe nasıl karar verdiniz? Göçü neden, ne zaman ve kimler ile birlikte ve nasıl gerçekleştirdiniz? Göç ettiğiniz zamanlarda geldiğiniz yer ile İstanbul arasında ekonomik, kültürel, sosyal vb. bakımdan ne gibi farklar gördünüz? Üniversitenizden nasıl haberdar oldunuz? Eğitim için İstanbul'u seçme nedeniniz nelerdir? Eğitim hayatınıza dair İstanbul'dan beklentileriniz nelerdi? Hangileri karşılandı? Hangileri karşılanmadı?
Kategori 2: Eğitim Kurumu ve İlişkiler	Okulunuzdaki farklı ülkeden gelen öğrenciler ile iletişiminiz nasıl? Okulunuzdaki Türk öğrencilerle iletişiminiz nasıl? Üniversitede en çok karşılaştığınız zorluklar nelerdir, Dersleri anlama konusunda zorluk yaşıyor musunuz? Üniversitedeki sosyal kültürel etkinliklerden haberdar olabiliyor ve/veya katılabiliyor musunuz? Üniversite içinde ve/ya dışında üyesi olduğunuz dernek ve/veya grup var mı? Faaliyetleri nelerdir? Sizlere hangi konularda kolaylık ve/veya fayda sağladığını düşünüyorsunuz? Üniversitedeki diğer uluslararası öğrenciler ile bir iletişim ağı var mı? Üniversite'de Türk öğrencilerle eğitimcilerle ilişkileriniz nasıl? Eğitim sürecinizde okulunuzda ayrımcılığa/ırkçılığa maruz kaldınız mı? Okulunuzda yaşıyorsunuz, cinsiyetiniz, medeni durumunuz, dini inancınız gibi nedenler ile u sosyal ağlara erişimde ve kente uyum konusunda sorunlar yaşadınız mı? Genel olarak baktığınızda İstanbul'daki eğitim hayatınızdan memnun musunuz? Neden?
Kategori 3: İstanbul'a Uyum	İstanbul'a uyum sağlama konusunda neler yaptınız? Kente uyum sorunlarınızı nasıl aştınız? İstanbul'daki yerel halk ile ortak mekânları paylaşıyor musunuz? Ayrımcılığa/ırkçılığa maruz kaldınız mı? Yaşıyorsunuz, cinsiyetiniz, medeni durumunuz, dini inancınız gibi nedenler ile u sosyal ağlara erişimde ve kente uyum konusunda sorunlar yaşadınız mı? Birkaç örnek verir misiniz? Kendinizi İstanbullu ya da Türkiyeli olarak tanımlayabilir misiniz? Bu düşüncenize etki eden faktörler nelerdir? Kente uyum ve adaptasyon sürecinde Üniversitenin nasıl bir etkisi oldu? Kendi kültürünüzü İstanbul'da yaşatmaya devam ediyor musunuz? Nasıl? Bu konuda üniversitenizin ne gibi katkıları olmaktadır?

Kategori 4: Mevcut Yaşam ve Aile İlişkileri	Türkiye'ye göç sonrası aile ilişkileriniz nasıl değişti? İleride Türk biri ile romantik bir ilişki yaşadınız mı ve/ya evlenmeyi düşünüyor musunuz? Türk aileleri yakından gözlemleyebilen bireyler olarak aile yapısı, aile içi roller olarak ülkenizde Türk aileleri kendi aileniz ile karşılaştırabilir misiniz? İleride bir çocuğunuz olduğunda Türkçe öğrenmesini ister misiniz? Neden? Kadınlık ve erkeklik rolleri konusunda siz ne gibi farklılıklar görüyorsunuz?
Kategori 5: Gelecek Planları	Gelecek planlarınız nedir? Ülkenize dönmeyi mi, İstanbul'da kalmayı mı, Türkiye içinde farklı bir şehre göç etmeyi düşünüyor musunuz? Türkiye dışında farklı bir ülkeye göç etmeyi mi düşünüyorsunuz? Neden? Gelecek yaşamda bir Türk vatandaşı ile evlenmeyi ve/veya romantik ilişkiyi düşünür müsünüz? Gelecekte çocuğunuza Türkçe öğretmeyi düşünüyor musunuz? Türkiye'de öğrendiğiniz ve gelecekte de devam ettireceğiniz alışkanlıklar var mı? Nelerdir?

3.5. Sınırlılıklar

İstanbul'daki uluslararası öğrenciler ile gerçekleştirilmiş çalışmada sınırlılık öğrencilerin Türkçe konusundaki yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Mevcut durum katılımcıların kendilerini ifade etme konusunda bir sınırlılık iken bir diğer yandan da uluslararası öğrencilerin Türk öğrencilerle ve Türk halkı ile ne kadar ilişki kurduklarını anlamak konusunda önemli bir ipucudur.

Ek olarak, bu çalışmada sayıca çoğunlukta olan örnekleme ulaşılmak veya genellemelere ulaşmak değil, araştırma konusuna dair derinlikli bulgulara ulaşılmak hedeflenmiştir.

3.6. Çalışma Grubu

Araştırma sürecinde toplam 10 görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesinde katılımcıların eğitim, yaş, medeni durum, göç edilen ülke ve öğrenime devam edilen kurum gibi birtakım demografik bilgileri alınmıştır.

Katılımcıların başlıca özellikleri aşağıdaki gibidir:

- ✓ Katılımcıların ikisi Afganistan'dan, üçü İran'dan, biri Lübnan'dan, biri Tunus'tan, biri Arnavutluk'tan, ikisi ise Suriye'den Türkiye'ye göç etmiştir.
- ✓ Görüşmeler kapsamında iletişime geçilen 10 katılımcıdan 6'sı kadın, 4'ü erkektir. Araştırmaya katılan öğrencilerin doğum tarihleri 1990-2000 yılları arasında değişmektedir.
- ✓ Araştırmada görüş bildiren tüm katılımcıların eğitim düzeyi ise lisans şeklinde dağılım göstermiştir.

✓ Katılımcıların tamamı bekarlıdır. Üç katılımcı ise bir Türk vatandaşı ile romantik ilişki yaşamış veya yaşamaktadır.

✓ Katılımcılar arasında K3 ve K6 mevcut vatandaşlığının yanı sıra Türk vatandaşlığına da sahiptir. K5 ise Türkiye vatandaşlığı alma konusunda dördüncü aşamada. Bireylerin Türk vatandaşlığına sahip olmaları ev tutuma, çalışma ve sosyal uyum konularında bir avantaj oluşturmaktadır.

Araştırmada görüşlerine başvuru çalışmaları grubuna dair detaylı bilgiler Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2: Katılımcıların Özellikleri

Katılımcı Numarası	Cinsiyet	Doğum Yılı	Göç Ettiği Ülke	Öğrenim Yeri
K1	Erkek	1998	Afganistan	İstanbul Aydın Üniversitesi
K2	Erkek	1996	İran	İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi
K3	Kadın	1990	Suriye	İstanbul Üniversitesi
K4	Kadın	1998	Tunus	İstanbul Aydın Üniversitesi
K5	Kadın	1990	Suriye	İstanbul Aydın Üniversitesi
K6	Erkek	1990	Lübnan	İstanbul Üniversitesi
K 7	Erkek	2000	İran	İstanbul Sağlık Bilimleri Üniversitesi
K8	Kadın	1999	Arnavutluk	İstanbul Aydın Üniversitesi
K 9	Kadın	1998	İran	İstanbul Üniversitesi
K10	Kadın	2000	Afganistan	İstanbul Aydın Üniversitesi

4. Bulgular ve Analiz

4.1. İstanbul'a Göç Etme Nedenleri

Kültürel Yakınlık

Türkiye'ye yönelik uluslararası göç deneyiminde coğrafi, kültürel ve dil bağlamındaki yakınlık belirleyici olmaktadır. Kültürel benzerlikler konusunda İran, Afganistan gibi ülkelerden gelen uluslararası öğrenciler Kastamonu, Mersin, Gaziantep gibi kentleri kendi kültürlerine daha yakın bulmuşlardır. İlgili katılımcılara göre İstanbul, Türk kültürünü yansıtmada konusunda yetersizdir.

“Ben gelmeden önce Türk toplumunu çok sıcak düşünüyordum. Çünkü kültürlerimiz yakındır. Ben Kastamonu'ya gittim. Kastamonu'da bir sokaktan geçerken insanlar beni bayağı güzel karşıladı. Nasılsın? İyi misin? Bir çay içelim filan. Buraya geldiğimde insanlar yabancı olduğunu anlayınca kaçmaya çalışıyorlar” (K1, Erkek, 1998, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Mesela Gaziantep, Mersin çok yakın Suriye ile hem coğrafi hem adetler yanı” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

“Kültürler aynı. Ortak yüzde seksen. Ama biz mesela Avrupa'ya gitsek yemekleri domuz etiyle yapıyorlar. Onun için fark ediyor” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

Türkiye Destekleri

Kültürel, coğrafi ve dil bağlamındaki yakınlığın yanı sıra Türkiye'nin uluslararası öğrenci hareketliliğini güçlendirmek adına izlediği stratejiler de göç kararında etkili olmuştur.

“YTB' de Türkiye bursları var. Ona başvurduktan sonra olumlu sonuç aldıkları için ablam ve abim buraya gelmeyi tercih ettiler” (K10, Kadın, 2000, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Türkiye'de eğitim almaya karar vermiştim zaten. Onun için bütün üniversitelerinin sınavına ayrı ayrı gidiyorduk. İstanbul'da sadece bu üniversiteyi kazanmıştım” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Yurt dışında okumak istiyordum. Türkiye burslarını öğrendim. Türkiye'de okuyanlarla konuştum. Bana yardımcı oldular. Burada okumak ekonomik olarak Avrupa'dan daha kolaydı” (K8, Kadın, 1999, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Biz liseden sonra hazırlık okuyoruz. Mesela sizde YGS okuyorlar. Bizde YÖS diye bir şey var yabancılar için. Tercih yapacak bir puan almışım. Burs kazandım. Aslında tam istediğim gibi geldi. Yani hem ailem yanımda. Hem istediğim bölüm hem burslu” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Biz yabancı öğrenciler, genellikle YÖS sınavıyla giriyoruz. Yani biri İstanbul'u kazanırsa mali durumları da izin veriyorsa bence kesinlikle İstanbul'u seçer” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

Herhangi burs desteği olmayan katılımcıların bir kısmı ailelerinin desteği ile eğitime devam ederken bir kısmı ise eğitim ihtiyaçlarını karşılamak konusunda aileye destek olmak adına çalışmaktadır. Öğrencilerin ana dilleri ve Türkçe hariç üçüncü bir dil bilme durumları ise iş bulma sürecini hızlandırmıştır.

“Çalışıyorum. Dış ticaret yapıyorum. Fransızca, Arapça, İngilizce konuşabiliyorum. Maaşım Asgari ücret” (K6, Erkek, 1990, Lübnan, İstanbul Üniversitesi).

“Eğer bu burs olmasaydı Türkiye’de eğitim alamayacaktık. Ben de aileme biraz destek oluyorum. Yaz tatilinde çalışıyorum. Bazı taksitlerimi ben ödüyorum” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Sosyal Ağlar

İstanbul’da öğrenimlerine devam eden uluslararası öğrencilerin İstanbul’u tercih etmelerinde sosyal çevrelerinin tecrübeleri, tavsiyeleri, İstanbul’da ikamet eden yakınlarının varlığı ve göç edilen ülkede öğrenime devam edilen eğitim kurumlarındaki eğitim görevlerinin teşvikleri etkili olmuştur. Uluslararası öğrencilerin sahip olduğu sosyal ağlar, İstanbul’a göç etme kararında etkili olduğu gibi göç edilecek yere dair duyulan endişelerin de giderilmesini sağlamıştır. Bu bağlamda uluslararası öğrencilerin sahip oldukları sosyal ağlar, üniversite tercihi ve göçe karar verme süreci için pozitif bir atmosfer sağlamıştır.

“Bir hocam vardı Tunus’ta. Ben Türkçe öğrenmeye başlamıştım. O da Türkiye’de okumamı öneriyordu. Onun için İstanbul’a geldim” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Benim burada Türk akrabalarım var. Buraya geldiğim zaman okulun kaydında yardımcı oldular” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Buraya gelince eğitime devam etmek istiyordum. Çünkü Suriye’de başlamıştım Fransızcaya. Sonra yatay geçiş varmış dedi arkadaşım. Ben de başvurdum. Kabul etmişler” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi)

Suriye Krizi

Katılımcılar genel itibarıyla daha iyi bir eğitime erişme ve beşerî sermayelerini güçlendirme hedefi ile göç etmişlerse de iki katılımcının Türkiye’de eğitime devam etmesinde Suriye’deki kriz ortamı etkili olmuştur. Zorunlu olarak göç eden bu katılımcıların göç deneyimlerinde, göç kararlarında aile büyükleri belirleyici olmuştur.

“Buraya gelmek için ilk neden savaştı. Önceden zaten iki abim buraya geldi. Sonra biz geldik. İki sene sonra” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

“Babam bizden önce geldi. Bir iş bulmak için, biraz çalışmak, bir ev tutmak için. Birkaç ay sonra annem geldi. Çocuklarım burada yaşayabilir mi diye baktı. Sonra ben ve kardeşlerim geldik” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

İstanbul Hakkında Medyadan Edinilmiş Bilgiler

Öğrenciler, göç öncesinde İstanbul hakkında bilgilere sahiptir. Mevcut bilgileri edinmekte medya oldukça etkili olmuştur. Uluslararası öğrencilerin medya üzerinden edindikleri bilgiler, genellikle İstanbul’un olumlu özelliklerini ön plana çıkardığından İstanbul hakkında medya üzerinden bilgi sahibi olan kimi katılımcılar, göç sonrası bazı konularda hayal kırıklığı yaşamışlardır. Medya üzerinden İstanbul’un olumlanan başlıca özellikleri modern yapıları ve modern (dış görünüş olarak çekici) insan profilleridir.

“İstanbul’a ben ilk defa ders için geldim. Daha önce filmlerden izliyordum. Orada çok iyi gösteriyordu. Mesela Fatih’te eski bina çok fazla var. Ama onu göstermiyordu. Çok modern bir kent biliyordum” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Genel olarak ben çocukluktan beri Türkçe kanallarına izliyordum. O yüzden buraya geldiğimde kendimi ayrı hissetmedim” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Türk dizileri çok meşhur Tunus’ta. Bana soruyorlar ki kadınlar çok mu güzel erkekler çok mu yakışıklı ya da çok mu modern.” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

4.2. Göç Sonrası Yaşam

Yurt Yaşamı

Öğrenciler ilk olarak öğrenci yurtlarında kalmışlardır. Öğrencilerin yurt tercihlerinde de burs ve sosyal ağlar etkili olmuştur. Yurtta kalan öğrenciler genellikle uluslararası öğrenciler ile aynı odayı paylaşmıştır. Mevcut durum, İstanbul'a göç edilen uluslararası öğrenciler için oldukça önemli bir sosyal destek sağlamıştır. Bunun yanı sıra sorun yaşadıklarında veya paylaşım sırasında kendileri ile benzer demografik profile sahip bireylerle iletişim kurma hali, Türk öğrenciler ve uluslararası öğrencilerin bir araya gelme olasılığını zayıflatmıştır.

“Odam iki kişilikti. Oda arkadaşım da İranlıydı. İkimiz beraber kaldık” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Yurtta Türkçe bilmiyorsan İranlı'nın yanında İranlı olsun, Afganistanlı'nın yanında Afganistanlı olsun ki bir sıkıntı olunca onlar birbirine yardımcı olsun diyorlar” (K9, Kadın, 1998, İran, İstanbul Üniversitesi).

“Öğrenciler kendi vatandaşını seçiyor birlikte kalmak için” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

Ev Yaşamı

Pandemi şartları nedeni ile yurtların kapatılması ve yurtta yaşanan olumsuz deneyimler, öğrencilerin evlere çıkmasına neden olmuştur. Yurtlarda uluslararası öğrenciler ile aynı odayı paylaşmalarına rağmen eve çıkma durumlarında katılımcılar genellikle yalnız yaşamayı tercih etmişlerdir. Mevcut durum uluslararası öğrencilerin hem yurt yaşamında hem de ev yaşamında Türk öğrenciler ile yeterince iletişim kuramaması ile sonuçlanmıştır. Uluslararası öğrencilerdeki bu eğilimi, yeni bir kültürle tanışma, kaynaşma ve iletişim kurma konusundaki isteksizlik veya bu konudaki tedirginlik ile ilişkilendirmek mümkündür.

“Ben yurtta kalıyordum. Orada bir sıkıntı yoktu. Pandemi nedeniyle yurdum kapanmıştı ben de eve geçtim” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Yurtta yabancı olduğumu biliyorlardı. Konuşuyorlardı aralarında. Telefonda yabancı bir dil konuşsam sinir oluyorlardı” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Yurtta üç kişi kalıyorduk. Ben Tıp okuyorum. Biri de dış hekimliği okuyordu. Sınavlarımız farklı zamanlardaydı. Benim ders çalışmam

gerektiğinde onun gerekmiyordu. Ben onu uyardığımda bana git kütüphanede çalış diyordu” (K2, Erkek, 1996, İnan, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

İstanbul'un Avantajları

Sosyal çevreleri ve medya aracılığı ile elde ettikleri bilgiler sonrasında göç kararını veren uluslararası öğrenciler için İstanbul'da yaşamak avantaj ve dezavantajlar içermektedir. Bu bağlamda İstanbul'un kültürel çeşitliliği, kaliteli eğitim kurumları, sosyalleşme alanlarına dair çeşitliliği ve istihdam fırsatları uluslararası öğrencilerin dikkatini çeken avantajlardır. İstanbul'un bu avantajlar, uluslararası öğrencilerin göç deneyimlerine dair memnuniyeti artırıcı etkiye sahiptir.

“İstanbul, yaşamak için daha iyidir. Burada İnan konsoloslugu var. Bir sıkıntı olsa gidiyorum. Doktora gidiyorum, işlerimi yapıyorum buradan derse gidiyorum. Bir de ulaşım da çok iyi. Mesela metrobus çok hızlı” (K2, Erkek, 1996, İnan, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Bence İstanbul canlı, gelişime açık, Metropol bir kent. Seçim çok, istediğimiz yere gidebiliyoruz” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“İstanbul'da yaşamak kolay. İş bulabilirsin burada kolayca. Ama Fethiye'ye gittim. Orada bir hafta gezeceksin, geleceksin. İş yok orada” (K2, Erkek, 1996, İnan, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Büyükşehrin birçok olanağı var. Gerek ulaşım gerek yaşam kalitesi olsun. İsteddiğimiz her şeye ulaşabiliyoruz. Şimdi ben ülkeme geri dönmek istesem her zaman uçak, otobüs var” (K7, Erkek, 2000, İnan, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Türkiye'de istediğin kurslara gidebiliyorsun. Konserlere gidebiliyoruz, canlı müziklere gidebiliyoruz. Moduna göre her şeyi bulabiliyorsun” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

İstanbul'un Dezavantajları

İstanbul, avantajların yanı sıra dezavantajlara da sahiptir. Uluslararası öğrencilerce birer dezavantaj olarak nitelendirilen trafik problemi, pahalılık, kalabalık nüfus ve etnik çeşitlik, kentte yaşamak konusunda birtakım kaygı ve güvenlik endişelerinin yaşanmasına neden olmaktadır. Göç öncesi daha küçük yerleşim yerinde yaşayan öğrenciler için İstanbul'da yaşam, zaman zaman

yorucu ve güvensiz olabilmektedir. Bireylerin toplu taşıma araçlarını sıkça kullanıyor oluşları da mevcut konulara yönelik şikayetleri arttırmaktadır. Özellikle metrobüs ve otobüs gibi toplu taşımayı kullanan katılımcılar, İstanbul'un kalabalığından sıklıkla şikayet etmişlerdir. Bireylerin toplu taşımadaki kalabalıktan şikayet etmelerine rağmen toplu taşımayı tercih etmelerindeki başlıca sebepler ise İstanbul trafiği ve yüksek taksi ücretleridir.

“İstanbul çok kalabalık. Özellikle metrobüsler” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Çok kalabalık. İran bu kadar kalabalık değil. Dışarı çıksan hemen taksi, otobüs buluyorsun” (K9, Kadın, 1998, İran, İstanbul Üniversitesi).

“İran'a zamanım fazlaydı. Hep dışarı çıkıyordum. Ama burada zamanım az. Burada uzak olduğu için hep yolda geçiyor zaman. Bir kişiyi görmek istesem, desem Fatih'e gideyim üç saat yolda geçiyor. Bir de bizim orada mazot sudan daha ucuzdur. Orada hep taksiyle gidiyorlar. Mesela ben burada karşı tarafa geçsem en az iki yüz TL yapıyor. İran'da gitsen on TL yapar” (K9, Kadın, 1998, İran, İstanbul Üniversitesi).

“Biraz pahalı. Mesela diğer kentlerde yaşayan arkadaşlarımla kiralalarıyla hatta gittikleri kafede ödedikleri ücreti kıyaslayınca bayağı bir fark var” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

4.3. Uluslararası Öğrencilerin Göç Sonrası Yaşadığı Temel Problemler

Dil Problemi

Öğrencilerin temel problemi dil konusundadır. Uluslararası öğrencilerin bir kısmı İstanbul'a gelmeden önce kısmen de olsa Türkçe konuşabilmektedir. Bu durum öğrencilerin okula kayıt sürecini, sınıf arkadaşları, öğretim üyeleri ve yerli halk ile iletişimini kolaylaştırmış, öğrencilerin sosyal uyum sürecini hızlandırmıştır. Bir diğer kısım ise Türkçeyi üniversitenin hazırlık sınıfında öğrenmiştir. Bu gruba dâhil olan öğrenci ilk dönemlerde yaşamış oldukları sorunlara çözüm bulmak adına sosyal ağlar sayesinde tanıştığı diğer uluslararası öğrencilerden destek almak zorunda kalmışlardır.

“Bürokratik işler, işte evrak, belge hazırlamak ya da dersleri takip etmek zor olabiliyor. Mesela bazı sunumlar oluyor. Anlatamıyorum,

stres oluyorum” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Mesela Tunuslu bir arkadaşım vardı. Türkçe bilmiyordu. En ufak şey yapamıyordu. Mesela kargo almaya gidiyordu ama anlatamıyordu ne istediğini” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“İlk geldiğimde üniversiteye kayıt yaptırmam gerekiyordu. Orada denklik lazımdı. O zaman bir kelime Türkçe bilmiyorum. Denklik belgesini Milli Eğitim Bakanlığı'ndan almam gerekiyordu. Bir taraftan Türkçe bilmiyorum, diğer taraftan da bakanlığın nerede olduğunu bilmiyorum. Orada bütün belgeler, bütün diyaloglar Türkçe. Bu yüzden çok zorluk çektim. O kağıtsız kayıt yaptıramıyordum ve kimseden de yardım alamıyordum. Benim şansına bir başka arkadaşına da denklik belgesi gerekiyordu. Birinci, gün gittim ama bir şey yapamadım. Derdimi anlatamadım ama ikinci gün bir arkadaşında aynı belgeyi alması gerekiyordu. Azerbaycanlıydı. İngilizce de biliyordu. Onunla beraber işlerimi hallettim” (K1, Erkek, 1998, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Gruplaşma

Dil probleminin bir diğer sonucu ise bireylerin boş zaman etkinliklerindeki gruplaşmadır. Türkçe konusunda yeterli olduklarını hissetmeyen öğrenciler, Türk öğrencilerle de iletişimden kaçınmakta, boş zamanlarını diğer uluslararası öğrencilerle geçirmeyi tercih etmektedir. Bu durum, uluslararası öğrencilerin toplumsal hayata katılmak için geliştirdikleri bir strateji olarak değerlendirilebileceği gibi Türk toplumuna entegre olma önünde önemli bir engel olarak da yorumlanabilmektedir.

“Genellikle yabancılarla takılıyor. Birlikte Türkçe öğrendiğimiz için tanışıyoruz önceden. Öyle de kaldık” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Türk arkadaşlarımla samimi değiliz. Sadece derslerle ilgili konuşabiliyoruz” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Türk öğrencilerin bazılarıyla dört sene geçirmemize rağmen hiç iletişimimiz yok.” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi)

Pahalılık, Kaos ve Suç

İstanbul'daki pahalılık ve güvensizlik sorunlarının zaman içerisinde artış göstermesi, uluslararası öğrencilerin İstanbul'daki yaşam kalitesini düşürmekte ve güven problemi yaşamalarına neden olmaktadır. Öğrenciler, İstanbul'daki piyasa koşullarının ve hayat pahalılığının kentte suç oranlarının artmasına neden olduğunu düşünmektedir.

“Türkiye’de üç sene önce daha güvenli hissediyordum. Şimdi güvenli görmüyorum. Çünkü yaşamak zorlaştı. Mesela hiç hırsızlık duymamıştım. Ama bu sene bayağı duyuyorum” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

Medya ve Şiddet İlişkisi

Uluslararası öğrencilerin yaşanan şehre yönelik güvenlik endişesi duymalarına neden olan bir diğer etken ise kadına yönelik şiddet ve göçmenlere yönelik olumsuz tutum içerikli medya söylemleridir. Mevcut etkenlerden dolayı oluşan güven problemi hem kadın hem de erkek katılımcılarca zikredilmiştir.

“Her toplumda kötü insanlar da iyi insanlar da var. Ama genel olarak iyilik çok gözükmüyor dünyada. Kötülük daha kendini gösteriyor. Örneğin filan Afganistan’dan gelmiştir. Burada bir iş kurmuştur. Bundan kimse bahsetmemiş. Ama kötü iş yapmışsa onu çok abartıyorlar. Mesela Antalya’da bir otel vardı. Sosyal medyada şöyle bir provokasyon oldu. Öyle bir montaj yapmışlar ki sanki Türk bayrağını indirmiş de Afganistan bayrağını kaldırmış” (K1, Erkek, 1998, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Aslında güvende hissediyorum ama samuray olayı olmuştu. Metroda bir kadına ve annesine saldırmışlardı. Ondan dolayı çok korktum, güvende hissetmiyorum” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Öğrenim Sürecinde Yaşanan Uyum Problemi

İstanbul’da yaşamak uluslararası öğrenciler için olumlu ve olumsuz deneyimler içermektedir. Daha iyi eğitim imkânlarına erişim için İstanbul’a göç eden uluslararası öğrenciler, eğitim kurumu personelleri ve öğretim görevlileri tarafından olumsuz bir tutumla karşılaşmadıklarını belirtmelerine rağmen yerli halk tarafından giyim tarzları, ana dillerinde konuşmaları, Türk üniversitelerinde eğitim görmeleri nedeni ile birtakım önyargı ile karşılaştıklarını ve ötekileştirilmeye maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

“Siz eğer çalışıyorsanız, hoca da onu fark ediyorsa uluslararası öğrenci olmanız veya Türk öğrenci olmanız fark etmiyor. Hiç ayrımcılık falan yapmıyorlar. Mesela ben Türkler gibi anlatamam. Eğer bir şekilde anlattıysam doğru kabul ediyorlar” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Hocalar yardımcı oluyorlar. Yanlış bir kelime yazsam bile problem olmuyor. Bunu anlayışla karşılıyorlar” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Aslında genel olarak bütün hocalar, ders bittikten sonra e-maillerini iletişim adreslerini bize veriyorlar onlara ulaşmamız için” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Mesela yüksek puan alırken bazı öğrenciler diyorlar ki sen yabancısın, nasıl böyle bir puan alırsın? Biz bile alamıyoruz” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Türk öğrenciler neden yabancı öğrenci gelsin ki diye düşünüyor. Bir arkadaşım vardı. Okula hiç gitmiyordu. Neden sen tıp kazandın da ben kazanamadım? Sen gelmeseydin ben kazanabilirdim diyordu” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

Sosyal Yaşam Sürecinde Yaşanan Uyum Problemi

Uluslararası öğrenciler, öğrenim gördükleri kurum personelleri tarafından bir ayrımcılık yaşamasa da ortak yaşam alanını paylaştıkları Türk vatandaşları tarafından ötekileştirilmeye maruz kaldıklarını, yabancı oldukları için çoğu zaman satın almak istedikleri ürünlerin fiyatlarının arttırıldığını ifade etmişlerdir.

“Selam veriyordum almıyordu. İlk gün komşudan anahtarı aldım. Eve gittim selam verdim. Bana bakıyordu sadece. Şimdi artık evde çok kalmıyoruz. Yüzde yetmiş okuldayız. Ondan bir sıkıntı yok şimdi. Çünkü çok görmüyoruz birbirimizi” (K2, Erkek, 1996, İran, İstanbul, Sağlık Bilimleri Üniversitesi)

“Bazen metroda giyimime bakıyorlar. İnsan anlıyor sonuçta. Geri dönüyorum. Kendi kendime diyorum ki sakın ol. Yani herkes aynı değil. Cahiller var. İyi insanlar da var” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

“Mesela arkadaşım beni arıyor, abi ben kavga ettim diyor. Sen telefonu ver bir de ben konuşayım diyorum. Bakın hiçbir şey yok arasında. Sadece ortak bir dil olmadığı için sıkıntı yaşıyorlar. O mesela söylüyor ki ben burada temizlik yapıyorum buraya gelme.”

Öbürü de bilmiyor ki temizlik yapılacaktır. Ve diyor ki hayır ben geleceğim sen kimsin? Öbürü de söylüyor ki bir saat için gelme ben temizlik yapıyorum sonra gel. O da hep gelme şeklinde anlıyor. Bu gibi sıkıntılar olabiliyor” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Mesela bir yerde yabancı konuşunca fiyat hemen artıyor” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“İki tane yabancı arkadaşımın dışarı çıkmıştı. Türkçe konuşuyoruz üçümüz. Bir kadın şapka satıyordu. Kadın dedi ki turist olsaydınız ben size daha pahalıya verirdim. Özellikle Arapları hiç sevmiyorum gibi bir konuşmaya başladı. Biz de aslında hiçbirimiz Türk değiliz dedik ve hiçbir şey almadık” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Yaşamış oldukları ayrışmalara karşı uluslararası öğrenciler, kendilerini sadece ülkemize göç etmiş birer öğrenci olarak değil yanı sıra ülke ekonomisine katkı sağlayan bireyler olarak da görmektedir. Bu nedenle Türk toplumunda uluslararası öğrencilerin ülkedeki diğer göçmenlerle aynı kategoride değerlendiriliyor oluşu, mevcut düşünceye sahip öğrencileri rahatsız etmektedir.

“Bize yabancı diyolar. Ama bizim devlete hiç zararımız yok. Burada yani okul parasını veriyorum. Burada yiyip içmek için para veriyorum. Onun için bence iki tane yabancı var. Birinci yabancı buraya eğitim için gelir, buraya faydalıdır. Bazıları var ki başka devletten Türkiye'ye kaçak gelir. Burada kaçak yaşar ve Avrupa gider. Onlar zararlıdır. Çünkü Türkiye'ye hiçbir katkısı yok” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

Cinsiyet Kaynaklı Problemler

İstanbul'daki eğitim sürecinde cinsiyet, katılımcıların İstanbul'da farklı deneyimler yaşamalarına neden olmuştur. Katılımcılar arasında bir erkek olarak olumsuz deneyimler yaşayan katılımcılar olmuş olsa da genel olarak kadınlar arasında olumsuz deneyim yaşama oranı daha yüksektir.

“Kız arkadaşlarım var. Onlar rahatlıkla ev bulabildi. Daha kolay burs da kazanıyorlardı” (K6, Erkek, 1990, Lübnan, İstanbul Üniversitesi).

“Bence bir erkek olarak daha zor. Çünkü Türk toplumunda, Müslüman toplumunda kadınlara daha nazikçe davranma var. Ben

bir kadın olarak acil işlerimi daha kolay halledebilirdim” (K1, Erkek, 1998, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Görüşmeler süresince kadın katılımcılar, karşı cins tarafından sözlü ve davranışsal olarak taciz edilme durumundan bahsetmişlerdir. Tacize uğrayan katılımcılar, yaşamış oldukları olumsuz tecrübeler sonrası ya istedikleri gibi giyinmekten vazgeçmeyi ya da karşı cins ile iletişim kurarken daha temkinli olmayı tercih etmişlerdir. Her iki durum da kadın öğrencilerin yaşanan olumsuz durumlara karşı geliştirdikleri bir mücadele stratejisi olarak değerlendirilebilirse de mevcut durumlar, kadın öğrencilerin davranış biçimleri ve özgürlükleri üzerinde kısıtlayıcı sonuçlar doğurmuştur.

“Türkiye’de etek giyemiyorum. Bir kere giymiştim. Sanki hiçbir şey giymemişim gibi bakmışlardı. Bir kere biri beni takip etmişti Çok korktum ve bir daha da giyemedim. Kendi ülkemde daha rahat giyinebiliyordum ama Türkiye’de bu kadar rahat giyinemiyorum” (K8, Kadın, 1999, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Esenyurt çok güvenli bir yer değil. Arabalar duruyor, bir şeyler söylüyorlar bazen” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Bir kere bir öğrenciden not istedim. Benim eve gel nota beraber bakabiliriz, rahat oluruz dedi. Ailem izin vermiyor dedim. Sen ailene okula gittiğini söyle ama bana gel dedi. Ben de hayır dedim. Bu olaydan sonra çok şaşırdım. Sonra her insana dikkat ediyorum. Nasıl bir insan diye” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

Etnisiteden Temelli Problemler

İstanbul'daki uluslararası öğrencilerin göç deneyimleri, göç edilen ülke ile ilişki içindedir. Özellikle Suriye ve Afganistan'dan göç etmiş uluslararası öğrenciler, ülkemizde yaşanan mülteci krizleri nedeni ile ikinci bir ötekileştirilme ile karşı karşıya kalmakta ve bu durumdan oldukça rahatsızlık duymaktadır. Suriyeli ve Afgan öğrencilerin yaşamış oldukları olumsuz durum, sosyal medya ve yerel medyadaki haberler üzerinden de pekiştirilmektedir. Yaşanan bu durum hem Suriyeli ve Afgan öğrenciler hem de diğer ülkelere göç eden uluslararası öğrenciler için istenmeyen bir durum olarak tasvir edilmiştir. Uluslararası öğrenciler genel olarak medyanın yanlış söylemlerinin Türk vatandaşlarının Suriyeli ve Afgan öğrencilere yönelik algılarını olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir.

“Afganistan öğrencilerine sergilenen bir tavrın diğer öğrenciler için biraz farklı olduğunu düşünüyorum. Hani şey biraz geride kalmış bir ülke olduğumuz için olabilir” (K10, Kadın, 2000, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“En son haberlerde de çıktı. Bir Suriyeli çocuk, bir Türk çocuğu öldürdü. Ama diğer kentlerde bir genelleme oldu. Suriyelilerin dükkanlarının camları kırılmıştı” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Suriyeli, Afgan arkadaşlarımız var. Onlar için daha zor. Arnavut olunca sen bizdensin diyorlar. Onlara karşı daha kötü davranıyorlar. Kötü gözle bakıyorlar. Suriyeli çok olduğu için genelleme yapıyorlar (K8, Kadın, 1999, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

4.4. İstanbul’da Entegrasyon Süreci

Sosyal Ağların Etkisi

Uluslararası öğrencilerin sahip olduğu sosyal ağlar, şehre ve eğitim kurumuna dahil olma ve İstanbul’daki yaşam sürecinde karşılaştıkları problemlere dair çözüm üretme sürecini kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte uluslararası öğrenciler arasındaki sosyal ağlar, göç sürecini daha kolay ve güvenli hâle getirmiştir. Farklı uluslardan gelen öğrenciler ile kendi ülkelerinden gelen öğrencilerin dâhil oldukları Whatsapp ve Facebook, Telegram grupları uluslararası öğrenciler arasında haberleşme, bilgi aktarımı ve sosyalleşme alanları olarak kullanılmış, İstanbul’daki yaşam sürecinde karşılaşılan problemlerin çözümünü hızlandırmıştır. Öğrenciler arasındaki sosyal ağların sebep olduğu olumsuz durum ise Türk öğrenciler ile iletişim kurma ihtiyacının ve talebinin azalmasıdır. Sosyalleşme ve problemlere yönelik çözüm üretme taleplerini diğer uluslararası öğrenciler ile kurdukları iletişim sayesinde gideren uluslararası öğrenciler, Türk öğrenciler veya Türk vatandaşları ile iletişim kurma konusunda isteksiz veya çekimser davranabilmektedir. Mevcut durum, iki grubun birbirini tanıma sürecini yavaşlattığı gibi gruplar arasında birtakım önyargıların oluşmasına da sebebiyet vermektedir.

“Bizim okulumuzun uluslararası Whatsapp grubu var. Konuşuyoruz. Ya da Facebook’ta İstanbul’daki yaşayan Tunuslular gibi gruplar var” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Kulüpler dernekler gibi şeylerle tanıştığımız gruplarımız var. Gezi olayı varsa bilgi paylaşımı yapıyoruz, katılmak isteyenler

katılabilir. Ders notlarını da alabiliyorum” (K1, Erkek, 1998, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Çok fazla grup var ve sorun olursa yardımcı oluyoruz birbirimize. Pandemi olduğunda beraber dilekçe yazmıştık ülkemize gitmek için. Otuz bir Mart'ta hep beraber ülkemize dönebilmiştik” (K8, Kadın, 1999, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Telegram'da bir tane grup var. Burada mesela diyelim ki bir problemle karşılaştılar. Ne yapabilirim diyorlar. Siz orada çözüm üretmeye çalışıyorsunuz” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

Eğitim Kurumun Etkisi

Bireylerin öğrenim gördükleri eğitim kurumunun özel veya devlet üniversitesi olması durumu uluslararası öğrencilerin okul yaşamına adapte oluşunda ve İstanbul'daki uluslararası öğrenciler ile Türk öğrenciler arasındaki ikilik ile mücadele konusunda önemli bir etken olmuştur. Görüşlerine başvuru katılımcılar arasında özel üniversitede eğitim gören katılımcılar, okulun öğrenci memnuniyetini önceliklelerini, uluslararası öğrencilere yönelik etkinliklere, özel günlere önem verdiğini ifade etmişlerdir. Özellikle özel okulda kendilerine yabancı değil uluslararası öğrenci olarak hitap edilmesi, yerli öğrencilerin de bu konuda teşvik edilmesi, uluslararası öğrencilerin eğitim kurumuna ve sürecine dair memnuniyetini arttırmaktadır.

“Özel okul olduğu için hep öğrenci ön plandadır. Her konuda yardımcı oluyor. Okulum diyor ki dışarıdan gelen öğrencilere yabancı öğrenci demeyelim. Onlar, uluslararası öğrencilerdir. Ben de katılıyorum. Öbürü ötekileştirmedir” (K1, Erkek, 1998, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Okul içinde çok yaşamadım. Okulumuzda uluslararası öğrenciler için özel günleri bile kutlanıyor” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

4.5. Göç Sonrası Uluslararası Öğrencilerin Algılarındaki Değişimler

İstanbul'da öğrenimine devam eden uluslararası öğrenciler, İstanbul'daki yaşamları boyunca Türk eğitim olanaklarından faydalandıkları gibi göç öncesi yaşam şartlarını, sosyal ilişkilerini, alışkanlıklarını, aile içi ilişkilerini, toplumsal cinsiyet temelli kısıtlılıkları sorgulama olanağı da bulmuşlardır. Bu bağlamda öğrenciler İstanbul'un kendilerine giyim, sigara içme, geç saatlerde dışarı çıkma, karşı cins ile iletişim kurma, kendi istediği biri ile evlenme, toplumsal cinsiyet

rollerini sorgulama konusunda avantaj sağladığını ve ekonomik bağımsızlık kazandırdığını düşünmektedir.

Sigara, İçki Alışkanlıkları

“Burada değişik kültürler gördüm. Benim yaşadığım kentte buradaki gibi kadınlar sigara içmiyor. Ama buraya gelince gördüm ki herkes içiyor” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Orada ben erkek olmama rağmen sigara bile içmiyordum. Korkuyordum acaba biri babama mı haber verecek falan diye. Ama burada öyle bir şey yok” (K6, Erkek, 1990, Lübnan, İstanbul Üniversitesi).

“İran’la burayı kıyaslayınca bayağı bir özgürlük var. Gerek sigara gerek alkol olsun” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Benim için en dikkat çekici konu sigara konusunda oldu. Kadınların sigara içmesi bana ilginç geldi. Bizde erkeklerin bile sigara içmesine bile ayıp bakılıyor” (K1, Erkek, 1998, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Mesela siz burda içki içiyorsunuz. İran’da içki bulsalar altı ay cezası var o nedenle korkuyorlar. İran’da içki içince şişesini yerin altına saklıyorlar ki kimse görmesin. Burada Migros’a gidiyorsun alkol var” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

Sosyal Yaşamdaki Kısıtlanmalar

“Türkiye’yi seviyorum. Bizim İran’ı da baskı olduğu için kızla erkek arasında iletişim çok yok” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Burada bir kızla normal arkadaş olup dışarı çıkıp yemek yiyebiliyoruz. Ama maalesef İran’da iki cins arasında ayırım var” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Mesela ben burada kadın akrabamla kalıyorum. Ama İran’da arkadaş olarak eve çıkıyoruz desek izin vermezler.” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Erkeklerle buluşmak kötü karşılanıyor Suriye’de” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

Türkiye'de Sosyo-Kültürel Yapı ve Toplumsal Cinsiyet Roller

Toplumsal cinsiyet rolleri kimlik, algı, deneyimleri şekillendirdiği gibi göç sürecini ve göç eden kişinin deneyimlerini de şekillendirmektedir (Parrado ve Flippen, 2005'ten akt. Şeker ve Uçan, 2016, s.204). Göç sürecinde kadın ve erkeklerin birbirlerinden farklı deneyimleri söz konusu olabilmektedir. Bireylerin göç ettiği ülkelerdeki kadına yönelik tutum ve davranışlar, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda kadınlara sunulan imkanlar kadınların göç kararına etki etmektedir (Duman, 2015'ten akt; Çelik, 2016, s.86). Göç süreci coğrafi bir hareketliliğin ötesinde kültürler arası karşılaşma sürecidir ve bu karşılaşma süreci göç eden bireylerin duygu-düşünce ve davranış kalıplarına etki etmektedir. Göç sürecinde bireysel ve sosyal ilişkilerin yanı sıra din, inanç, gelenek gibi konularda da algı ve düşünceler değişim göstermektedir Güllü'nün (2016) çalışmasına göre Avrupa ülkelerindeki Erasmus öğrencileri seküler ve çoklu inançların bulunduğu bir toplumda yaşamaya başladıktan sonra kimlik, din ve ahlak ile ilgili bazı konularda değişim ve çatışmalar yaşamış; davranış kalıpları, yeme-içme kültürü, sosyal dışlanma ve İslamofobi gibi konularda sorgulamalarda bulunmuşlardır (Güllü, 2016, s.1113).

Türkiye'ye yönelik öğrenci göçünün bir diğer çekici etkisi ise din ve modernlik kavramlarıdır. Türkiye Müslüman bir ülke imajına sahip iken İstanbul kenti ise modern ve Avrupalı bir imaja sahiptir (Ayberk, 2019: s.72). Bahsi geçen her iki durum İslam coğrafyasındaki öğrencileri ülkemize çekmektedir. İslam coğrafyasından göç etmiş öğrencilere göre Türkiye kadınlara sunduğu ücretli işlerde çalışma hakkı, giyim tarzlarının çeşitliliği, ev dışı sorumluluk gibi konularda bir özgürlük alanı olarak değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra İslam coğrafyasından göç eden uluslararası öğrenciler için Türkiye; kadınların eğitimine verdiği önem, kadınlara sunduğu yüksek lisans vb. eğitimler, kadınlara sunulan kariyer olanakları konusunda da olumlu bir imaja sahiptir (Altunbaş, 2020, s.71). Bahsi geçen durumlar mevcut çalışmada da karşımıza çıkmıştır.

“Türk kadınları daha güçlü. Çalışıyor. Suriye'de çalışıyor bazen ama hep değil” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

“Mesela giyimi değerlendirmek istersek burada insanlar daha Rahat. İstedikleri şey giyip dışarı çıkabiliyorlar” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Bizim ülkemizde böyle kapalı kızlar kısa giyinebilir. Sizde eğer kapalıysa tamamen kapalı oluyor ya da uzun giyiniyor falan” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Bizde kadınlar, daha fazla ilgileniyor ev işleriyle. Ben şimdi Türk bir kızla evleneceğim. O kızdaki önce birkaç kızla görüştüm. Araplar ve Türkler karışık yani. Baktım en çok Türk kızlar anlatıyor ki biz çalışacağız, biz çıkacağız, biz gezeceğiz. Arap kızlar diyor ki biz oturacağız evde senin çalışman lazım. Senin para getirmen lazım. Benim kız arkadaş çalışıyor ama çalıştığı yerde benim için sıkıntı yok. Öğretmen olması konusunda hiçbir sıkıntım yok” (K6, Erkek, 1990, Lübnan, İstanbul Üniversitesi).

“Burası daha gelişmiş. Burada kadınların yüzde doksanı okumuş insanlar, kendi fikirlerini ifade ediyor. Afganistan'da bu yüzde yirmi diye düşünebilirsiniz” (K10, Kadın, 2000, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Katılımcıların Türk erkeklerine yönelik bakış açısında ise bireysel tecrübeler etkili olmuştur. Özellikle göç ettiği ülkede birtakım kısıtlamalara maruz kalan uluslararası öğrenciler Türkiye'ye ve Türk erkeklerine yönelik olumlu bir tutum içerisindeyken göç tecrübesi öncesi böylesi bir durum yaşamamış katılımcılar Türk erkeklerini kışkırtıcı ve baskıcı olarak yorumlamışlardır. Mevcut bulgular uluslararası öğrencilerin göç deneyimlerinde köken ülkedeki yaşamışlıklarının ne derece etkili olduğunu gözler önüne sermektedir.

“Türk erkekleri sevmeyen kızla da romantik şeyler yaşayabiliyorlar. Ama bizim ülkemizde erkek sevmiyorsa öyle bir şey yaşamıyor. Türkiye'de değil, kendi ülkemizde ilişkim var. Ben Türklerle ilişki istemedim. Ben bağımsız olarak büyüdüm. Ama Türkiye'de biriyle olsam izin almak zorunda kalırım. Çünkü onlar çok kışkırtıcı. Hangi elbiseyi giyeceğine kadar soruyorlar” (K8, Kadın, 1999, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“İran'da kadın ve erkeğin beraber eve çıkmasına izin vermiyorlar. Mesela ben burada akrabamla kalıyorum. Ama İran'da sadece ablam için izin verirler. Ama Türkiye'de iki tane öğrenci aynı evde kalabiliyor” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Afganistan'dayken okula gitmek için çok bir mücadele sarf etmemiz lazımdı. Bir de kadınlar üzerinde erkekler tarafından sosyal baskı aşırı fazlaydı. Afganistan'da okuyan her kadın zorlu bir mücadeleden geçmiştir diyebilirim. Burada erkekler kadınları o kadar kısıtlamıyor eğitim konusunda. Kadınlar daha fazla üniversiteye gidebiliyor burada” (K10, Kadın, 2000, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Türk erkekleri İran erkeklerinden daha iyi, daha yakışıklı, daha modern bence” (K9, Kadın, 1998, İran, İstanbul Üniversitesi).

Katılımcıların Türk aile yapısına dair görüşlerinde aile içi rol dağılımları, kadının hane dışında çalışması ve aile üyelerinin birbirine bağlılık durumları etkili olmuştur. Türkiye'deki aile yapısı Afganistan ve Suriye kökenli uluslararası öğrenciler için daha eşitlikçi iken Tunuslu öğrenci tarafından daha kısıtlayıcı bir alan olarak değerlendirilmiştir. Katılımcıların bu ifadeleri göç deneyimlerinin ve algılarının bireylerin göç öncesi deneyimler ile olan ilişkisini ortaya koymaktadır.

“Türk aileleri daha çok bağlı birbirlerine. Bizde çok kolay yurt dışına okumaya çıkabiliyoruz ama bu durum Türk ailelerine çok büyük bir şey gibi geliyor” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Mesela bebek varsa hem anne hem baba bakıyor. Bizde baba karışmaz. Bir de ev masraflarında sizde yardım ediyorlar. Hem kadın hem erkek. Bizde kadın karışmaz bu konuya” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Türkiye’de aile yapısında herkes çalışıyor ve gördüğüm kadarıyla eşit özgürlükleri var. Tabii ki babanın baskısı olabilir. Ama Afganistan’da babanın, abinin otoritesi daha fazla. Bu da kızların özgüveni kırıyor. Bir de istiyorlar ki kadın ev işi yapsın. Dışarı çıkmaya izinleri yok. Fotoğraf çekmek yasak. Burada herkes istediğini yapabiliyor, giyebiliyor. Düşündüklerini söyleyebiliyor” (K10, Kadın, 2000, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Katılımcıların kültürel anlamdaki farklılıkları genel olarak yemek çeşitleri, kına merasimi, kınada gelinin ağlaması şeklinde sıralanabilmektedir. Özellikle birçok öğrenci Türk geleneğinde evlenen kadının kına yakma töreni sırasında ağlamasına ve kına töreninin hüzünlü bir havada geçmesine oldukça şaşırıldıklarını ifade etmişlerdir.

“Kültürel açıdan yemek konusunda zorluk çektim yurttayken” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Kültürel olarak mesela kebab burada da var. Bizde de vardı. Çorba da aynı. Biz Müslüman olduğumuz için Türkiye’nin kültürü, yemekleri bize daha yakın. Ama Avrupa’ya gitsek yemekleri yiyemeyiz çünkü domuz eti ile yapıyorlar” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Ben tanıdığımın kinasını gördüm. Değişik gelmişti. Böyle kırmızı giyinme, ağlamak falan bizde yok” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Bazı farklılıklar var mesela kına yakıyorsunuz siz. Bir de ağlıyorlar ama bizde öyle bir şey yok” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Göç Sonrası Edinilen Sorumluluklar

Katılımcılar arasında Suriye'deki savaştan kaçan ve ülkemizde öğrenimine devam eden Suriyeli öğrencilerin göç hareketi, ailenin reisi babanın veya erkek kardeşlerin göçe karar vermelerine bağlı olarak gerçekleşmiştir. Suriyeli öğrenciler sosyal yaşama katılma durumlarında aileleri ve Türkiye vatandaşları arasında tercümanlık yapmak zorunda kalmışlardır. Bunun yanı sıra Suriyeli kadın öğrenciler, göç sonrası sosyal yaşamda daha görünür olmaya ve göç öncesinde erkeklerin sorumluluğu olarak görülen birtakım görevleri üstlenmeye başlamıştır.

“Ailedeki herkes Türkçe konuşmıyor. Annem bilmiyor. Yani alışverişte bazı kelimeler biliyor. Ama hastanede onunla ben gidiyorum. Tercüman olarak” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

“Annem bir yere gittiği zaman ya ben de gidiyorum ya da gittiği yerden beni arıyor” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Suriye’de alışverişe erkekler gidiyor. Biz sadece kıyafet için gidiyoruz. Ama burada herkes mecbur pazarlara gitmek zorunda kalıyor. Artık biz de gidiyoruz” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

“Bizde kadınlar çalışmıyorlar. Genelde ev hanımı. Ama buraya baktığımda kadınlar, öğrenciler çalışıyorlar. Biz de çalışmaya başladık. Hem anne hem baba çalışıyor” (K5, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Göç deneyimi sonrası yeni roller edinme durumu, aileleri ile yaşayan öğrenciler arasında daha sık rastlanan bir durum olsa da diğer uluslararası öğrenciler de göç sonrası yeni sorumluluklar edinmişlerdir. Bu grubun edindiği yeni sorumluluklar ise daha çok mevcut yaşamı kolaylaştırmak adına maddi gelir elde etmeye yöneliktir.

“İran'da her zaman babadan para alıyoruz. Buraya geldiğim zaman çalıştım, kendi paramı kazandım” (K9, Kadın, 1998, İran, İstanbul Üniversitesi).

“Ben İran'da çalışmazdım. Babam para getiriyordu. İstanbul'a geldiğiniz zaman da dedim hep babam gönderecek değil ya. Kendim yaşamayı öğrendim burada” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Burada her şeyi kendim hallediyordum. Düşünmediğim şeylerin üstesinden geldim. Bu beni cesaretlendirdi. Daha çok şeyi yapabilirim diye düşünüyorum yurt dışında okuyunca” (K10, Kadın, 2000, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

Gelecek Planları

Göç sonrası farklı uluslardan öğrencilerle bir arada olma hali ve Türkiye vatandaşları ile eğitim ve sosyal yaşam alanlarını paylaşma durumu, öğrencilerin geleceğe dair düşüncelerinin mevcut kalıp yargılardan arınmasını sağlamıştır. Öğrenciler, ailelerinden bağımsız olarak yaşama deneyimi sonrasında bireysel kararlar alma ve bağımsız yaşam sürdürme konusunda daha cesurca düşünmeye başlamışlardır.

“Önceden evleneceğim kişi ailemin istediği gibi birisi olsun diyordum. Sonra hayır ben nasıl hissediyorsam öyle olsun diye düşünüyorum. Bir de Suriye'de okuldan mezun olduktan sonra sadece öğretmen olmayı düşünüyordum. Burada çeşitli şeyler var, tercümanlık var, öğretmenlik var, bir şirkette çalışmak var” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

“Gelecek planlarım değişti. İlk başta özlüyordum ailemi. Ama şimdi alıştım yalnız yaşamaya. Şimdi tekrar gidip aile ortamına adapte olmak zor” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

4.6. Bir Sıçrama Tahtası Olarak Türkiye

Katılımcıların geneli, Türkiye'yi bir geçiş merkezi olarak görmektedir. İyi bir eğitim sonrasında Avrupa ülkelerine gitmeyi hayal eden uluslararası öğrencilerin böylesi bir karar vermelerinde Türkiye'deki yaşam şartlarının zorluğu ve piyasalardaki dalgalanmalar etkilidir. Uluslararası öğrencilerin İstanbul'daki yaşamları boyunca değişen piyasa koşulları ile mücadele için tercih ettikleri stratejiler ise yaşam alanını farklı bir uluslararası öğrenci ile paylaşma veya gelir getirici bir işte çalışma şeklindedir. Ancak ilerleyen dönemlerde Türkiye'nin ekonomisindeki güçlenme, yüksek gelir getirici istihdam fırsatlarının artması ve

uluslararası öğrencilere yönelik yeni teşviklerin sunulması gibi ihtimaller, uluslararası öğrencilerin Türkiye'de kalma eğilimlerini güçlendirici etkiye sahip olacaktır.

“Artık insan her yeri, nereye gideceğini, nereye gitmeyeceğini biliyor. Kimlerle oturup duracağını biliyor” (K7, Erkek, 2000, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Ben geldiğime pişman değilim. Tunus'a gidince özlüyorum burayı” (K4, Kadın, 1998, Tunus, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Türkiye'de ekonomik durumlar zorluyor. Fiyatlardaki pahalılık bizi etkiliyor” (K8, Kadın, 1990, Arnavutluk, İstanbul Aydın Üniversitesi).

“Arkadaşlarım ev bulamıyorlar. Yurtlar pahalı. Yabancılar İstanbul'da ev kiralarken genellikle altı ayın kirası peşin istiyorlar” (K7, Erkek, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Normalde evler iki bin, bin beş yüz Türk lirası civarındaydı. Ama bugün dört bin, beş bin hatta daha yüksek. Okula yakın evler ise çok daha yüksek. Önceleri öğrenciler tek başına eve çıkıyordu. Ama bu sene üç kişi, dört kişi beraber eve çıkıyorlar” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Ben şimdi Türkiye'de yaşıyorum. Ama senede bir kere yurt dışında gezmek istiyorum. Ben bir ay çalışsam yedi yüz dolar kazansam sadece otel parası. Mesela Kanada'da çalışsam dolar kazanırım, başka devlete gitsem sıkıntım olmaz” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Kanada'yı planlıyorum. Tabii orada da bazı yakınlarımız var. Kanada'nın göçmen politikası iyi” (K7, Erkek, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

4.7. Romantik İlişkilerin ve Duygu Dünyasının Gelecek Planlarındaki Rolü

İstanbul'daki uluslararası öğrencilerin bir kısmı Türk vatandaşları ile romantik ilişki yaşamış veya yaşamaktadır. Bu katılımcılar gelecek yaşamlarını İstanbul veya Türkiye sınırları içerisinde planlamaktadır.

“Aslında ben iki sene önce Avrupa'ya çıkmak istedim. Ama kız arkadaşım şartını söyledi ki ben İstanbul'dan çıkmam. Kabul ediyor musun dedi. Ben de evet dedim” (K6, Erkek, 1990, Lübnan, İstanbul Üniversitesi).

Türkiye'de kalmayı düşünmeye etki eden bir diğer etmen ise öğrencilerin aileleri ile birlikte yaşama isteğidir. Özellikle Suriyeli öğrenciler yaşamış oldukları kriz nedeni ile ikinci kez ailelerinden ayrı kalma fikrine mesafelidir. Genellikle geleceğini aile ve sosyal çevrelerine yakın alanlarda kurmak isteyen Suriyeli öğrenciler, Türkiye'den farklı bir ülkeye göç etme durumunda ise Suriye'yi tercih edeceklerini ifade etmişlerdir.

“Avrupa'da yaşamayı düşünmüyorum. Esad giderse dönebilirim Suriye'ye. Burada ailem, Suriye'de teyzelerim var” (K3, Kadın, 1990, Suriye, İstanbul Üniversitesi).

4.8. Türkiye'ye Göç Eden Uluslararası Öğrencilere Öneriler

Uluslararası öğrencilerin yeni dönemde Türkiye'de eğitim görmek isteyen öğrencilere yönelik başlıca tavsiyeleri dil konusundadır. Öğrenciler, Türkiye'ye gelmeden önce Türkçe bilmenin ve Türk vatandaşları ile temas kurmanın kente uyum sağlama konusunda birer avantaj olduğunu düşünmektedir.

“Türkiye'ye gelmeden önce yeterli derecede Türkçe konuşursan, anlattırsan faydalı olur” (K2, Erkek, 1996, İran, Sağlık Bilimleri Üniversitesi).

“Şunu söylemek istiyorum. Hiçbir zaman ön yargılı olmayalım. Hiçbir şey görüldüğü gibi değil. Her şey araştırıp doğrusunu bulmak lazım. O yüzden daha araştırmak lazım ve temas etmemiz lazım. Çünkü insanlar bir araya gelmediği için ön yargılar oluyor” (K1, Erkek, 1998, Afganistan, İstanbul Aydın Üniversitesi).

5. Sonuç Ve Öneriler

Daha iyi bir eğitim almak ve daha iyi bir gelecek edinmek umuduyla İstanbul'a göç eden uluslararası öğrencilerin göç tecrübelerinin incelendiği bu çalışmada öğrencilerin üniversite tercihlerinde Türkiye destekleri, sosyal ağlar, kültürel-coğrafi yakınlık gibi etkenlerin ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. İstanbul, sahip olduğu kültürel çeşitliliği, sunduğu fırsatlar, istihdam olanakları ve eğitim kurumlarının çeşitliliği bakımından uluslararası öğrencilerin dikkatini çekmiştir. Bunun yanı sıra İstanbul'da eğitimlerine devam eden uluslararası öğrenciler ekonomik zorluklar, uyum sorunu ve dil yetersizliği gibi problemlerle karşılaşmıştır. Dil konusundaki yetersizlik ve Türk vatandaşları ile yaşanan olumsuz deneyimler, uluslararası öğrencilerin Türkiye vatandaşları ile iletişimini kısıtlamıştır. Türkiye vatandaşları ve uluslararası öğrenciler arasındaki iletişimsizlik ise birtakım önyargılara, ötekileştirilmelere neden olmaktadır. Türkiye'de bir tanıdığıнын olması veya Türkiye'deki diğer uluslararası öğrencilerle iletişim ağlarına sahip olma durumu ise uluslararası öğrencilerin göç

deneyimlerini kolaylaştırmaktadır. Bu ağlar sadece iletişim veya bilgi alışverişi anlamında değil bireylerin bulunduğu kente ait hissetmeleri anlamında önemli katkı sağlamaktadır.

Uluslararası öğrenciler, boş zamanlarını ve eğitim süreçlerini genel olarak kendi ülkelerinden veya diğer ülkelerden göç eden uluslararası öğrenciler ile geçirmeyi tercih etmektedir. Dil konusundaki yetersizlik ve Türk vatandaşları ile yaşanan olumsuz deneyimler, uluslararası öğrencilerin Türkiye vatandaşları ile iletişimini kısıtlamıştır. Türkiye vatandaşları ve uluslararası öğrenciler arasındaki iletişimsizlik ise birtakım önyargılara, ötekileştirilmelere neden olmaktadır.

Uluslararası öğrenciler, İstanbul'daki eğitim süreçlerinde yalnızca Türk eğitim sistemini değil bunun yanı sıra Türkiye'deki yaşam tarzını da deneyimlemiştir. Uluslararası öğrenciler için İstanbul birçok avantaj içermektedir. Özellikle İran, Afganistan ve Suriye'den göç etmiş öğrenciler için Türkiye ve İstanbul giyim, yaşam tarzı ve ikili ilişkiler için özgürlük alanıdır.

İstanbul'daki uluslararası öğrencilerin göç deneyimlerinde cinsiyet değişkeni de oldukça belirleyici olmuştur. Kadın ya da erkek olmak, öğrencilerin göç deneyimlerini farklılaştırmıştır. Türkiye'de uluslararası erkek öğrenciler göçmen bir erkek olarak ev tutma ya da burs alma konusunda zorluk yaşarken kadın öğrenciler ise genellikle karşı cinsin tacizine maruz kalmış ya da giyim tarzları nedeni ile Türk vatandaşları tarafından eleştirilmişlerdir. Kadın öğrencilerin karşı cins ile yaşadıkları olumsuz tecrübeler genellikle Türk erkekleri ile ilgilidir. Uluslararası öğrencilerin Türk erkeklerine dair izlenimleri bu nedenle birtakım olumsuzluklar barındırır da Türk kadınına dair genel tavır olumludur. Özellikle Suriye, Afganistan ve İran'dan göç eden öğrenciler, Türk kadınına çalışkan ve özgür bireyler olarak tanımlamaktadır.

Türkiye'deki aile yapısı ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik genel tavır da kadınlara yönelik görüş ile paraleldir. Uluslararası öğrenciler, Türk aile yapısının daha bağlı ve aile içi roller bakımından daha eşitlikçi olduğunu düşünmektedir. Özellikle ev işlerinde, çocuk bakımında ve ev içi ihtiyaçların karşılanmasında kadın ve erkeğin eşit roller üstlenmesi uluslararası öğrencilerce oldukça olumlu karşılanmıştır.

Öğrencilerin tamamı bekarıdır. Bunun yanı sıra birkaçı Türk vatandaşı ile ilişki yaşamaktadır ya da yaşamıştır. Mevcut romantik ilişkiler sonrası Türk partnerlerini değerlendiren katılımcılar Türk erkeklerini baskıcı, kuralcı olarak yorumlarken Türk kadınlarını çalışkan, eğitilmiş olarak değerlendirmektedir.

Her iki durumda da bireyler yaşadıkları romantik ilişkilerin sosyal çevrelerinde zaman zaman olumsuz yönde değerlendirdiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar her ne kadar bu durum karşısında mutsuz hissetmişse de bu olumsuz tutumlara karşı mücadele etmeyi tercih etmişlerdir.

Katılımcıların gelecek planları Avrupa ülkelerine göç etmeye yöneliktir. Uluslararası öğrenciler arasında böylesi bir eğilime sahip oluşunda Türkiye'deki ön yargılar, piyasa koşulları, yabancı olduklarını söylediklerinde Türk halkının fiyatları artırma davranışları etkili olmaktadır. Katılımcılar ayrıca gelecekte daha iyi bir yaşam hayal ettiklerini o nedenle Türkiye'de okuduklarını ifade etmişlerdir. Mevcut durum, artan beşerî sermayenin göç olgusu üzerindeki belirleyiciliğini gözler önüne sermektedir. Beşerî sermayedeki artış, uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi bir geçiş merkezi olarak kullanmalarına ve bir Avrupa ülkesine göç etme konusunda bir eğilim göstermelerine neden olmaktadır. Daha öncesinde siyasi krizler nedeni ile sevdiklerinden ayrı kalma durumunu tecrübe etmiş Suriyeli öğrencilerin gelecek planları ise Türkiye'de yaşamaya devam etme ya da Suriye'ye geri dönme şeklindedir.

Sonuç olarak daha iyi bir eğitim için farklı ülkelerden İstanbul'a göç eden öğrenciler, ülkemizde farklı bir eğitim sistemiyle, farklı bir kültür ve dil ile karşılaşmışlardır. Göç edilen kentte karşı karşıya kalınan bu farklılıklar, öğrencilerin kente uyum sağlamasını zorlaştırmış ve Türkiye vatandaşları ile uyum problemleri yaşamlarına neden olmuştur.

Uluslararası öğrenciler ile Türkiye vatandaşları arasındaki uyum sürecini hızlandırmak adına sunulabilecek başlıca öneriler ise aşağıdaki gibidir:

✓ Türkiye'nin yüksek öğretim kurumlarının uluslararasılaşmasına katkıda bulunmak, uluslararası öğrencilerin ülkelere döndükten sonra da Türkiye ile bağlarını korumak adına izlediği politikalar ülkemizde eğitimini tamamlayan uluslararası öğrencilerin eğitim sonunda ülkemizde kalmasını sağlamada yetersiz kalmaktadır (Ayberk, 2018, s.13-14). Mevcut durum Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin gelecek planlarında Türkiye'den çok Avrupa ülkelerini düşünmeleri ile sonuçlanmaktadır. Bu politikaların temel amacına ulaşması için Türkiye'deki uluslararası öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerinin tespiti adına çalışılması gerekmektedir. Bu konuda saha çalışmalarına ağırlık verilebileceği gibi yerel yönetim, özel sektör ve STK iş birliği de dikkat çekici olabilir. Türkiye'nin bu konuda atacağı her adım sadece ülkemize göç eden öğrencileri eğitim süreci sonunda ülkemizde tutmakla kalmayacak yanı sıra yeni uluslararası öğrencileri de ülkemize çekecektir.

✓ İstanbul'da öğrenim gören uluslararası öğrenciler Türkçe konusunda yetkin olmadıkları nedeni ile birtakım sorunlar yaşamaktadır. Zaman

içerisinde çeşitli çözüm önerileri geliştirilebilen bu sorunlar, göçün gerçekleştiği ilk zamanlarda oldukça ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Özellikle okul kaydı, ders seçimi, barınma yerinin belirlenmesi sürecinde öğrencileri teşvik edecek, yönlendirecek kişi ve birimlere ihtiyaç vardır. Bu bağlamda İstanbul'da eğitim almak adına göç eden uluslararası öğrencilerin kente uyum sürecini kolaylaştırmak adına gönüllü Türk öğrenciler arasından mentor seçilebilir. Böylelikle uluslararası öğrencilerin ilk tecrübeleri daha kolay ve sorunsuz gerçekleşeceği gibi Türk öğrenciler de yabancı dil konusunda pratik yapmış olacaktır. Mevcut durum ayrıca Türk öğrencilerin ve uluslararası öğrencilerin iletişim kurmalarını ve kaynaşmasını sağlayarak kültürel uyumu hızlandıracaktır.

✓ İstanbul kenti, fiziksel çekiciliğe sahiptir. Özellikle, farklı kültürlerle ev sahipliği yapıyor oluşu kenti birçok açıdan çekici ve çeşitli kılmaktadır. Farklı profillere ev sahipliği yapan kentte Türk halkı ve uluslararası öğrencilerin ortak mekan paylaşımının sınırlı oluşu ise ırkçılığa ve ön yargılara neden olmaktadır. Toplum içerisinde farklı kültürlerin temas etmemesi gruplar arası ayrışma ve ötekileştirilmeleri derinleştirmektedir. Uluslararası öğrencilerin olumsuz deneyimlere maruz kalmasına ve Türkiye'ye karşı bir aidiyet duygusu geliştirememesine etki eden ikinci bir faktör ise köken ülkeye bağlılıktır. Uluslararası öğrencilerin köken ülkeleri, öğrencilerin Türkiye'de doğup büyümemesi, aile- akrabaların Türkiye'de bulunmaması gibi durumlar uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye bağlılığını etkilemektedir (Ayberk, 2019, s.167-168). Bu durumlarla mücadele etmek adına farklı uluslardan öğrenciler ile Türk öğrencilerin ortak zaman geçireceği alanlar oluşturulmalıdır. Özellikle gruplar arası iletişimi güçlendirici, birlikteliği kuvvetlendirici etkinlik, faaliyet ve görsellerin sunulduğu öğrenci mekânları üniversite çevrelerinde ve üniversite dışındaki sosyal alanlarda yaygınlaştırılmalıdır.

✓ Uluslararası öğrenciler ile Türkiye vatandaşları arasındaki ayrışmada medya oldukça belirleyicidir. Özellikle medyadaki asılsız ve yanlış söylemler iki grup arasındaki uyum sürecini yavaşlatmaktadır. Bu kapsamda kültürel çeşitliliğin sunulduğu medya içeriklerine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Bu amaçla uluslararası öğrenciler ve Türk halkı arasında uyum sağlamak adına medya etkin bir şekilde kullanılmalı televizyon dizilerinde veya belgesellerde uluslararası öğrencilere yer verilerek, uluslararası öğrencilerin Türk halkı tarafından kabul edilmeleri kolaylaştırılmalıdır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar, çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Çalışma, T.C. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları ve Bilimsel Yayın Etik Kurulu'nun onayı ile 2021 yılında 31563 sayılı etik kurul onayıyla yapılmıştır.

Kaynakça

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Altunbaş, A. (2020). Türkiye'de Yaşayan Göçmenlerin Üniversite Eğitiminden Memnuniyetlerinin Konya'daki Suriyeli Öğrenciler Örneği Üzerinden Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 64-74
- Akıncı, B., Nergiz A ve Gedik, E. (2015) Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (2), 58-83.
- Ayberk, C. (2019). Uluslararası Öğrenci Hareketliliği: İstanbul'daki Uluslararası Öğrencilerin Yer Bağlılığı, Deneyimleri ve Hareketin Sonuçları. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *BEÜ SBE Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bazarbayeva L. (2017). Türk Toplumunda Uluslararası Öğrenci Algısı. *UDEF Akademik Çalışmalar Koordinatörlüğü, Akademik Çalışmalar*, 1-14.
- Bulut, E., Yücetürk, H., Yılmaz, G., Gündoğdu, İ., Koç, N., Demiryürek, B. (2020). Uluslararası Öğrencilerin Psikososyal Sorun ve İhtiyaçları: Nitel Bir Çalışma. *Nitel Sosyal Bilimler*, 2(1), 60-73.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 67-91.
- Çelik, Ö. (2019). Yabancı Uyruklu Öğrenciler ile Türk Öğrencilerin Birbirleri Hakkındaki Eğitim Algılarının Karşılaştırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 559-580.
- Çelik, Z. (2016). Göç, Kentleşme ve Toplumsal Cinsiyet. Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. https://www.researchgate.net/publication/326271205_Goc_Kentlesme_ve_Toplumsal_Cinsiyet 04.09.2022 tarihinde erişildi.
- Doğan, N., Süleymanoğlu, R., Bekaroğlu, E.A ve Cin, M. (2020). *İstanbul Göç Araştırması*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Ekşi, A. (2002), Sığınmacı ve Göçmelerde Psikopatoloji. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(3). 215-221.
- Güllü, İ. (2016). Yeni Bir Göç Türü Olarak Öğrenci Göçü, Kimlik ve Dindarlık İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Analiz. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(42),1106-1119. ISSN: 1307-9581.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere. *Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi*. İstanbul: MİReKOÇ.
- Kaya, A. ve Şahin. B. (2007). *Kök ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 159. ISBN: 975-6176-58-X.

- Karaköse, S. (2019). *Uluslararası Öğrencilerin Öğrencilik Deneyimleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karakullukçu, A. (2020). *Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinin Türkiye’de Eğitim Ekonomisinin Gelişimi Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. İşletme Bilim Dalı. İstanbul.
- Kıroğlu, K., Kesten, A., ve Elma, C. (2010). Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 26-39.
- Neuman, W, L. (2006). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (2). Sedef Özge (ÇEV). Ankara: Yayınodası Toplumbilim Dizisi. 7.Basım.
- Osmanlı, Ü. (2018). Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Adaptasyonuna Yönelik Bir Araştırma. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 49-74.
- Ihlamur, Öner, I, S.G. ve Şirin, Öner M.A. (2012). *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Özer, M. (2012). Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 10-13.
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas*, 4(7), 419-438.
- Slatery, M. (2011). *Sosyolojide Temel Fikirler*. Tatlıcan Ü, Demiriz G. (Ed.). İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Şahin, Ç. (2010). *Veri Toplama Teknikleri. Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Remzi Yavaş Kıncal (Ed.), 121–179. Ankara: Nobel Akademik.
- Şahin, B. (2010). *Almanya’daki Türkler Misafir İşçilikten Ulusötesi (Transnasyonel) bağların oluşumuna geçiş süreci*. Ed. Bülent Özçelik. Phoenix Yayınevi. Ankara. ISBN: 978-605-5738-45-7.
- Şaul, M. (2013). Sahra Altı Afrika Ülkelerinden Türkiye’ye İş Göçü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 68(1), 83- 121.
- Şeker, D. ve Uçan, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1). 199-214.
- Şeker, M., Taşçı, F., Erken, M., Tanyeri, F.N (2020). *İstanbul Üniversitesi Öğrencilerinin Türkiye, İstanbul ve İstanbul Üniversitesi Algıları*. İÜ Şehir Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Şehir Araştırma Notları-5, İSUMER Uluslararası Öğrencilik Raporları-1.
- Şimşek, D. (2019). İstanbul’daki Afrika Ülkelerinden Gelen Göçmenlerin Ulus Ötesi Sosyal Allanlarının Entegrasyon Süreçlerine Etkisi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, (14) 52 Sayı 52. DOI: 10.14783/maruoneri.594943.
- T.C. İstanbul Valiliği. *Üniversite Şehri İstanbul*. (2021). <http://www.istanbul.gov.tr/universite-sehri-istanbul> adresinden 12.01.2021 tarihinde erişildi.

- T.C. Türkiye Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) (2019). https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/Higher_Education_in_Turkey_2019_tr.pdf adresinden 12.01. 2022 tarihinde erişildi.
- T.C. Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi. Yabancı Uyraklı Öğrencilerin Uyraklılarına Göre Sayıları, 2020 – 2021. (2020). Ankara <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 31.12.2021 tarihinde erişildi.
- T.C. Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi. İstanbul'daki Üniversitelerde Eğitim Gören Öğrencilerin Uyraklılarına Göre Sayıları, 2020 – 2021. (2021) Ankara. <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden 31.12.2021 tarihinde erişildi.
- Türkiye Gençlik STK'ları Platformu (TGSP). (2021). *Sivil Toplum Kuruluşları İçin Bir Rehber Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler*. Ankara: Selika Ajans. ISBN 978-605-06057-3-0 1.
- Turut, H. ve Özgür. M.E. (2018). Bir Kente Göçün Hikâyesi: Süreçler, Bütünleşme ve Aidiyet. *Coğrafi Bilimler Dergisi CBD*, 16 (1), 153-180.
- Tutkun, Ö. F. (2006). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesindeki Türkiyeli Öğrencilerin Uyum Sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2): 256-267.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: "Öteki" Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(3).65-89.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuz, S. (2013). Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa'da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26), 610-623.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 11. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurtdışı Akraba Topluluğu (YTB). *Türkiye Bursları 2020 yıllık Raporu*. (2020). <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/Content/Upload/files/TB%20Rapor-2020.pdf> adresinden 31.11.2021 tarihinde erişildi.
- Zijlstra, J. E.J. (2014). *Türkiye'deki İranlı Öğrenci Hareketliliği: Kalıcı Bir Göç Öncü Mü?* MA, University of Amsterdam, Graduate School of Social Sciences.